

המצפה

עתו שבועי

כבר עניני דחיים. לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר החתימה על המצפה עם ההוספה הספרותית החדשה: רמת המצפה:

באוסטריא-אונגריא:
שנה . . . . . 7 כתרם
הצני שנה 3.50
רבע 1.75

באשכנז:
לשנה . . . . . 8 כתרם

ביתר הארצות:
לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

על המצפה בלי ההוספה הספרותית אין לחתום.
אין הנחה מהמחיר.

מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השטח

ברכת מו"ט חצי כתר. בראש הגליון שני כתרם.

גליון בודד 12 הלר.

המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי אם גם שם מקומו הקודם.

קאנטא של פאסטשעק נימר 76.918 הארסה לבית המערכת ולאדמיניסטריה

„HAMICPE“
ul. Sw. Sebastyana 32. Kraków.
(בחצי לארץ להוסיף: Oesterreich)

Kraków, 20 Marca 1908.

גליון יב.

קראקא י"ז אדר ב' פ' צו תרס"ח.

בלבי ובנפשי את היהדות והייתי מכקש בסים מוסרי אחר למציאותי.

אבל הבקרת ההפשית במקורות היהדות, שלא נפגמה בו, אלא אדרבה היא מוסיפה והולכת, לא פגעה כל שהוא ביהדותי. וכל מה שאני מוסיף לבקר, אני מוסיף אהבה וכבוד לאותו החזון הנפלא, שאין דוגמתו, ושכדאי לעולם המוסרי להתקיים בו. היהדות היא לפי דעתי: פרי ההגלות הטבע האלהי במין האנושי.

וכי בשביל שאדם חוקר ומבין, חוקר בטבע המציאות ובסדרה הנפלא, ובדרך הקירתי היא מוצא, כי בכמה ענינים והנחות טעו הקודמים — וכי בשביל זה הפסירה המציאות את הדרה ואת סדורה? זוהי החשיבות הגדולה של היהדות, כי חוקרים וחוקרים אנו בה, אנו מכררים שגיאות וטעויות במושגי-הראשונים שקדמו לנו; וככל זאת היהדות היא אמת מוסרית, ועד כמה שאני בודק וכוהן בחדרי לבן, איני מחויב, מתוך אהבת האמת, לצאת מן היהדות ולהפרד ממנה — אלא, אדרבה, אני מתדבק בה יותר ויותר.

היהדות היא גרמא בהפסד המרי לנושאות. אבל אין זה מופת מכשל את אמתותה, כי אם סימן מובהק למצב הבהמי של רוב העמים. עוד לא פסקה בהם זוהמתם הבהמית. ומסתכל אני בכל הנעשה סביבנו. רואים אנו בכנסיה הקתולית שאיפה נמרצה לשעבוד מוסרי. מרומי נלחמים בכל מין התקדמות מדעית, בבקרת הביבליות החפשיות, בהשגה ברורה על דבר

החרות המוסרית והיהדות.

(מציג ידוי).

א.

אוהב אני את החרות הרוחנית, את השהור הנמור מכל מין שעבוד מוסרי במרה שאין למעלה הימנה. אפשר לי להתקיים בשעבוד מדיני, המטיל אונס וכפיה עד גופי, מפני ששעבוד זה הוא טהוין למציאותי המוסרית; אבל אי אפשר לי להתקיים אפילו לשעה קלה כאונס וכפיה כל שהוא לרוחי ונשמתו.

ובתוך גוש זה, שהוא שרש קיומי, אני מתיהם אל היהדות. מסתכל אני במקורותיה ההסטוריים מתוך בקרת הפשית, בלי שום תנאי וכלי שום הנכרה — ואין לי בחקירה המדעית הזאת הנחה אחרת זולת בקשת האמת וברורה מכל צד. ככל פעם שאני מוצקף ומוקק את מחשבותי וסברותי על אדות היהדות, אני מברר גם את יהוסי אני אליה. כי מכל רבר אני שונאי ומננה את הצביעות ואת החנופה, אי אפשר לי להתקיים ביהדות רק בתור דבר הסכמי הבא מן ההרגל. היהדות צריכה להתחדש בלבי ככל יום שתמלא כל הללי לבבי ותהיה בסים למציאותי וקיומי. ואלו מצאתי, כי בטל הקשר ביני ובין היהדות, כי נתקו הניסין המקשרים אותי, את נשמתו, אל החזון הנפלא הזה — הנה עדיין לא יהיב זה כי עלי להחל בפתוי והסתה לשם הדת המשיחית. בטול היהדות איננו קיום הדת הזאת. אלא הייתי מכשל

שרה שפאטין מאורשים ריזנעסק.

רחל קאפפלער יהודה הלוי שמיעדט מאורשים אדר ב' תרס"ח הורדנאק. קולומביה.

מאת האדמיניסטראציה.

דננו מוריעים בזה, כי לא נדפים שום כמז"ט בתקפה, ויהי נותן הפקודה מי שיהיה. הרוצה שנדפים כמז"ט ישלח מיר מרקאות בעדה במעמפה ולא פקודה ריקה. מי שישלח לנו פקודה ע"ד כמז"ט בלי מחיר ידע נא טראש, כי לא נמלא פקודתו ותלונתו תהיה לריק, כי הנסיון הורה, שבוה נבוא רק לידי סכסוכים ואין דבר קטן כזה כדאי להשבנות ולקורשפונדנציות.

כל החותמים במקומות הקטנים, שנמנר זמן התימתם, מקבלים שטר פרעון עם הגליון האחרון ויואלו למחר להדש התימתם, כי גליונות בהקפה לא נובל לשלוח. שטר פרעון שני לא נשלח. לטענות שלא התקבל שטר פרעון לא נובל לשום לב.

גם אני גם אכיתי אין כהנו כפי, לא הסכנו לדבר, כי אם לעשות. (כן הוא גם ציגרתו לא הדליק הוא בעצמו מעודו!) אבותי לחמו בחרף נפש על שדי-קמל בער מלבנו וארץ מולדתנו. כל דגב ורגב הארמה הזאת רטוב הוא מדמם השפוך (נסה נא לעקוץ עקצו של מחט בעור בשרו — ויהעלף!) עתה קם דור חדש, המאה העשרים, עתה לא דם לבנו מריב האורח על מזבח ארץ-מולדת, כי אם זעה-אפים! (כפתור ופרח! טפות גדולות מהגלגלות מעל מצחו.) בן! זעה אפים, במלאכה הדירית מהרוממה המדינה אד מרום הקולטורה, ומלאכה כזאת מאצלת את בעליה. לכן אני אומר, כי בפעם הזאת אמנם אציל אמתי הרים חסד מלכנו למעמד אצילי הארץ.

יחי המלך! יחי החיגג! (מחיאת כפים והקיעת ידים.) אחרי שנוך השאון קם בדממה גבר גבוה לבוש אדרת-משי ארובה, שחורה, מכריקה, קומה זקופה, ראש נשא, עינים הוות, שפם ולחיים גלוחים, שפתים עקומות; ספוס אמתו של כמר-פיליטיקון!
— אדונתי וארוני! חג נככד היום בבית הזה, להוג כאנו את גבור המלאכה, שעבד כל ימיו בסתר בדומיה, בלי שאון, בהמסה המפלגות מעולם לא התערב. אין פה המקום סביב „השלחן הלבן“ להתעסק בפוליטיקה, בכל זאת לא אוכל להתאפק מנגוע בה ובי באיצנו האהובה אמנם כל הדרכים מוליכים אל

לאיר עירם שרושה חדשים אחרי — החתינה המיצלחת... אבל אין בזה כל פלא, אם נדע, כי חותנו העשיר מסר לו בנדוניה אחת מחנותיו הגדולות, והחנות ההיא ילדה עוד הרבה אחרות ובכן מרור היה האדון ויפנשטיין כל ימיו ולא היה לו פנאי להעלות על לבו זכרונות מסוככים, הבלים קטנונים כאלה...

אין דבר! אם עד עתה לא נהנוהו רוב עסקיו להקדיש רגעים אחרים לזכרון העבר והנה, הלילה הזה יהיה שעה-הזכרון! רבים וכן שלמים: אדירי הפוליטיקה והממין, אבירי המסחר וההעשיה עם אצילי היחם והמשפחה ההאספו אל ארמונו, לחוג את חג-הכבוד, שחלק לו המלך ירום הודו. וכל האנשים הטובים האלה משרירים את מוחם המזוע ומסדרים בו איזו דרשה מחבמה, הפלקסיות רגשניות, להודות ולהלל את החוגג המכובד!

כל ההיכל מלא אורה ממאות מאורות האלקטרון, האויר כבד ומכשם מקטרת הצינורות, מדיח היינות, כל פנים מאדמים וכל ראש סוער ובל רוח צוהל משאון השמחה ומשוב לב.

זוכיות-וינציה ניצצות ומשיקות אשה אל אחותה, ונבר שפל-קומה ודק-בשר מהנשא ממקומו, אוחז באצבעותיו הארוכות כום יין שקאי, מתקן את המונקל על אחת מעיניו הרבית ומדבר: — לא נואם אנכי ולא בן נואם, פתח את דבריי חציו בהצפה וחציו בעונה.

פיליטון

פי הילד.

מארץ האסימילציה.

הזכרנים שבעיר אומרים ואם תפצר בהם הרי הם קופצים ונשבעים, כי זוכרים הם בדיוק: באיזה מעמד באה משפחה ויפנשטיין המפוארה (מפילן או מרומניא: אי-בטוח!) אל ארצנו אונגרון המבורכת... האב נשא על שכמו צרור בלווי סחבות והאב נשאה על גבה ילד מלבלך. שני המשאות האלה היו כל רכושם, מטלמים ואי-מטלמים יחד. ככה מפמפמים הזכרנים הזקנים, אבל האדון ויפנשטיין, יועץ-המלך החדש, אינו זוכר כל זאת וגם אחרת כבר שכח. שכח את אביו האביון, שסחר את בודאפשט בכל יום ויום מחצר לחצר עד אשר נפל חלל החת משאו; שכח את אמו האמללה, אשר גועה פשוט ברעב; שכח את כל הגלגולים, המטלולים והולוליים, שעברו על ראשו הוא, עד אשר זכה להבנם לעוזר אל הפירמה א. פשקעם הגרולה; שכח לבסוף גם את החסר, שעשה לגברת הבית — היושבת ומהרהר עתה בצדו — בת „הפירמה“ הנזכרת, בקחתו אותה לאשה והיה לאב נאמן לבנה הפמלי, שיצא בשגנה

התכלית המוסרית של המין האנושי. על השכל האנושי משילים כפיה קשה. שמא אתה אומר, כי אין השעבוד איום כל כך, שהרי אפשר לכל אדם לפרוש מן הדת? ואולם הדת משפיעה כל כך על ההיים המדיניים בכל מקצעותיהם. אין מנוס ואין מפלט מן הכפיה הזאת, הכאה ככה הסדר המדיני אפשר, כי כפיה כזאת היתה יוצאת גם מן היהדות, אלו נתן הכה בידי הכתות המונות. אבל אם זכתה אותנו הגלות, הלף מרירותה המרובה, לכל הפחות כחרות מוסרית, האם אלך ואותר גם על זאת ואשעבד את נפשי שעבוד מוסרי? אם יאמרו לי, כי אפשר לאומה, שתשתחרר שחרור מדיני במחיר שעבוד מוסרי, אז יהיה הפולמוס קשה ואיום בלבי, לדעת במה אבחר. אבל אם יאמרו לי: השאר בשעבודך המדיני וקבל עליך גם עול שעבוד מוסרי — האין זה שנגען מכחיל?

בטול היהדות מתוך ההשקפה החפשית אפשר לכל אדם אם בא עד מדרגה כזאת, כודאי לא נבוא עליו בעקיפין, להכריח את היהדות ביהדות. ואיוו תועלת תהיה ביחוס כזה אל היהדות, שהיא רק מן השפה ולחוץ. אדם האומר לי, כי נתכרר לו בטול היהדות ובטול זכות קיומה אישית לו: פשפש במהשכותיך ובסכרותיך, כי כודאי נטית מדרך האמת. ואם עדיין אתה מחויק בטעותך, אינך מסוגל להכין אמת זו. אבל אדם הבא ואומר: בטלה היהדות בערכה המוסרי לגבי הדת המשיחית, נשיב לו: ברר דברך!

ואין ברור זה באיוו מליצות נפוחות וריקות שאין בהן שום תכין, אלא קשקוש אמרים. היהדות אינה דבר מוסרי מסוים, אלא התפתחות רוחנית בהדרגה מתקופה לתקופה ומטבע התפתחות כזאת היא, כי לפעמים יהיה בה איזה עכוב. אין פרט זה או זה בתולדות היהדות מוכיח, אלא היהדות בתוך השקפה מוסרית כללית. וכן אין גובים עדות מפי הפהותים בעם, מפי מעוטי השכל וגם הרוח, אלא מדברי נביאיה וחזויה שבכל דור ודור, רוח הנבואה כמובנה האמתי לא פסקה מישראל וגם לא תפסק, כל זמן שכחה המוסרי של היהדות תהא מתסדת והולכת.

אומרים, כי מיסד הדת המשיחית זקק את תביעותיו המוסריות של החיים ומסר את נפשו על האבותיות המוסריות האלה. אפילו אם היה כדבר הזה, הלא אין זה מוכיח את אמתת הדת המשיחית, אלא אמתת היהדות, אשר ממנה יבק וממנה שאב את כחו המוסרי. כדי לאמת את ההחלטה הזאת, אין צריכים להוסיף עליה עוד כמה החלטות

פוליטיקה. ישנם אנשים, חבל גם מפלגות, העושים פוליטיקה עם הדת, המורדים את יתרונות האורח במרת הדת. שוכחים הם האדונים, כי כל אורח נאמן קודם כל מאריאר הוא ורק אחרי כן קתולי, לוטרני או יהודי...

רצה עוד הכמר הנלהב לדבר הרכה על הלברליות הנוצחת ועל נושאי הגלית: היהודים המאריארים, על אהכת ארץ-מולדת ועל המוסרים נפשם בעדה: היהודים המאריארים, אבל חבל, קול ילד הצוף, הנועה אי-נעיסה הפסיקתהו.

— אבי אבי, קרא הקטן הנכנס פתאים כחרון, אין אני מצחק עם אנדרא!

האב המרחף כטרסו התהלה זה שעות אחדות נכהל מאר ונפל פתאום אל תהום הפרוזה.

— למה אינך מצחק עם אנדר? שאל כחרדה את בן זקוניו. אל נא תצעק, לך עתה מפה, שוב אל חדר הילדים. פחר אקנה לך כדור אדום גדול.

— אתה תקנה לי אבי? מתפלסף הכן היקיר. תן לי עתה מיד! אתה הרמני אבי!

— מה זה תדבר? אל תצעק! האני ארמה?!

— אל תירא, יודע אני היטב! מורה הדת פשר אנגציוס גלה לי הכל. הוא אמר לי, כי כל היהודים רמאים הם. ואתה עודך — יהודי, אבי! משה ברנר.

מגוחכות, שכדו בימים האחרונים התילולנים, המדעיים מלכם: כי ישו לא מן היהודים מוצאו, אלא מן האררים — כי לא מן היהדות שאב, אלא מהשקפות דתיות אחרות.

אבל היש מקורות הסטוריים אמתיים לתולדות הדת המשיחית בראשיתה — כטרס נפרדה מן היהדות וכטרס במלה כל מה שלקחה מן היהדות? התילולנים, המדעיים, כוולהוון, הרנק וחבריהם, כך היא מדתם; כאשר יחקרו במקורות ההסטוריים של היהדות, הם משילים השדר בכל עדות הסטורית, וכל הדברים אינם אלא כדווא בעלמא. וכשעה שיבואו אל אותה התקופה, שבה נגלתה הדת המשיחית, הרי הם משנים את טבעם לגמרי ונעשים, למאמינים בני מאמינים, ורשמי האכנגליוון המלאים סתירות וספורים המתנגדים אל אל המציאות ואל האפשר, הם בעיניהם רשמים הסטוריים קיימים וברורים. ספורי נסים ונפלאות הנמצאים בספרות התלמודית, הם פרי הרמיון השמי מעורר נחוק, וספורי נפלאות בספרי האכנגליוון הם סימבולים מוסריים נעלים, לאיכנסם אלא העומד עליהם מתוך הסתכלות מוסרית מצרפת ומזקקה. והם מעקמים את המקורות, מוחים את הסתירות ומעלימים הדברים המוכיחים הפך סברהם, וזוהי זה בא רק מתוך גסות הרוח ומתוך פניה כרוה: סנגוריא כלפי הדת המשיחית מתן שכרה כדך שמעון ברנפלד.

ש"י איש הורוויץ ירא מפני הדין.

תשובתי אל כר משה קליינמאן.

ממכתבך הגלוי אלי כ"מגבלט" שיום ה' שבוע זה נוכחתי רק, שירידך ש"י איש הורוויץ ירא מאימת הדין ולא מטעמך, שאינם עומדים בפני הבקרה. כי מה הם טעמך? ש"י הורוויץ — אתה אומר — הוא יר בקראקא ואינו יכול לבטוח בכ"ד של פולנים קתולים, שאפשר (לי) להשתמש מענשו. וכי רק זה רוצה הורוויץ, שאני אאסר בבית האסורים? הלא אף אם לא אענש יתכרר בכל אופן בכ"ד זה, אם יש לי עדים וראיות על האשמתו או לא. אפשר לומר, כי כ"ד קתולי לא ימצא בכנוי מיסיונר עלבון כלל ואני אצא לחפשי, אבל בין כך ובין כך יהיה עלי בתחלה להביא ראיה על אמתת ההאשמה וזה העיקר. אבל הטענה מופרכת מעיקרה. אני לא כניתי את הורוויץ מיסיונר לכך, אלא הטלתי עליו אשמה, כי הוא רמאי, כי התנגב כתר מיסיונר אל הארגוניציא הציונית כמרמה תחת מסוה הציונות להסית את הציונים הצעירים לשמר וזהו עלבון אף בעיני שופטים קתולים. הלא אפשר גם שהדבר יבא לפני קפיגור ושופטים אדוקים באמונתם ושונאי ישראל, שיהיחסו אלי בשנאה על הפרועי מעשי המיסיונרים, שכמעט הצליחו. מי זה יאמר, כי יש לי בכ"ד של ענשים פרוטקציא מיוחדת? מאין אתם יודעים זאת? אין זה רק אמתלא, להשתמש מן הדין, אם יודע הורוויץ בעצמו שאינו מיסיונר, מה זה יוכל למנעהו מלהמיני לדין כמו שהזוהר בגלוי, הלא תיכף בראשית המשפט יראו הכל אם יש לי עדים וראיה או לא? אם לא יהיו לי עדים אהיה מברח מיד בראשית המשפט לפיסהו, כי לרדת אל הכור לא אוכל, הלא עלי לפרנס משפחתי, והוון רב, כמו שיש להורוויץ, אין לי לקרוא מיד את העדים בשם לא אוכל, כי ההנו עמי, שלעת עתה לא אפרסם שמיתיהם, אבל לכ"ד יבאו ויעידו ונאמנים עלי העדים האלה, כי אינם קטלי קני באנמא, הם יודעים יחושו של ה. עם מיסיונרים ובקיאים בכל הנעשה כסתרי הדריין.

במכתבך מר קליינמן הודית בעצמך, כי הנך סולידרי עם הורוויץ (אל תאמר כך על אחרים, כי אינם! אולי ישנם עוד אחרים מכחי פינחא אצל המיסיונר, אבל אל הטיל אשמה כזאת על אנשים, שלא תקראם בשם!) והריני קורא כזה לכל היהודים הנאמנים: ראו: מי שאומר על עצמו, כי הוא נתן

ידו למיסיונר ומגין עליו כטרס נתכרר הדב, מעיו לכתוב זאת כעתון יהודי, המתכלכל בכסף יהודים נאמנים! כ"מגבלט" היהודי הוא מגין על מיסיונר! אל תכרר על אדוה, דעת הקהל, עפענטליכע מיינונג, כי אתה מוציא דכה כזויה על כל העם היהודי, שידחו דברך כחמה שפובה. דעת צעירים אחדים, שנתפשו ככר בדעות המיסיונר או שהם מקוים להשתכר אצלו כסף, אינה עוד, עפענטליכע מיינונג. התחפוץ לכרר זאת? הבה נכרר! הכרור קל מאד, לזה אין צרך בכ"ד של ענשים, ככה נעשה: פרסם נא אתה את כל המכתבים, שהשנה כתור הסכמה על יחוסיך למקרה הזה ואני אפרסם את כל המכתבים, שהשנתי אני כתור הסכמה על יחוס. אבל בכל המכתבים יהיו חתומים שמות הכותבים וירא כל קהל ישראל, מי וכמה יהודים עומדים על צדך ומי וכמה יהודים עומדים על צדי. או כחינה אחרת: הכרו נא אתה: מי מקוראי "מגבלט", שאינו מסכים לדעת עורכיו בענין הורוויץ, יחזיר את הגליונות אל הרקציא, וגם אני אכריו כן, כי מי מקוראי "המצפה", שאינו מסכים לדעתי בענין זה, יחזיר את גליונות "המצפה" ונראה כצר מי עומד העם ומי הוא "העם" שהזכרת כ"מגבלט", נראה מי הם "האנשים הגונים" המכזים אותי על צאתי לדחות מיסיונר, הכסית ומריח יהודים לשמר בערמה בתור ציוני עכרי, מתוך קהל הסופרים העכרים ומי הם האנשים שאינם הגונים המורים לי על זה. עם בעל המכתב השני, שפרסמת ושקבלת לפי דברך מתוך העם, לא ארין כי כל זמן שלא חתם שמו הוא מוחזק אצלי למוויף. כי אין שום יהודי השוד להלהב כל כך בשביל אדם, שמעשיו מוכיחים עליו, כי הוא מיסיונר ושעדים המכירים אותו רוצים להעיר כן בשבועה. עכ"פ היה לו להמתין בגרופו עד שיתכרר הדבר בכ"ד. אם אין הורוויץ רוצה בשום אופן להומיני לערכאות, כמו שהתרה בו, אהיה מברח לעמוד עמו לפני כ"ד של ישראל. אבל לפני זה אני מוכרח לגלות עוד דבר אחר וידעו הכל בעד מי יצאת להנן כטרס נתכרר הדבר, הרי עכ"פ מירי ספק לא יצאת. ככרך "העתיד", היוצא עתה לאור ע"י ה' "סיני" ושש"י איש הורוויץ הוא עורכו, נמצא עוד מאמר נקוב בשם "תולדות ישוע הנוצרי" מאת ש"י הורוויץ זה, המרוסם שוב את הנוצרי עד שמירקיע. ככרך זה הוא כותב גם, שר' יהודה הלוי לא היה לאפיטן ולא פילוסוף, אלא פטפטן בעלמא. ור' יהודה הלוי אינו עוד מתלמידי בעש"ט או מחבמי התלמוד. הצריכים אנו להמתין להוצאות המשפט? הצריכים אנו עוד לחקור ולדרוש ולברר עם מי יש לנו דין ודברים? אדם שכל עמלו בספרות העברית הוא רק לחלל ולהשפיל את כל הקדוש והיקר לנו ולרוסם ולהעריץ את כל מה שאיש יהודי מתהלחל בשמעו אף את שמו. בעד אדם כזה יצאת להנץ.

שמעון מנחם לזר.

ענינים מדינים

הצעות חדשות ע"ד מקדון. כידוע מאן השולמן המורקי לקים שנית את המשגיחים, שמנו ממשלות אוסטריא ורוסיא במקדון לפני ג' שנים, הוא רואה כזה קפות שררתו במדינה הזאת והוא מראה. בצדק שאפטרופסות הממשלות שם לא הועילו מאומה להשקיט את הארץ, אדרכה האנרחה מתגברת ושפיכת דמים אינה פוסקת. אחרי מ"מ ארוך אמרה ממשלה אנגליא לשכר את קשי ערפו של השולמן, להוציא את האפטרופסות מירי שתי הממלכות הנ"ל ולהתה בידי כל הממשלות הגדולות. הנציב במקדון לא יתמנה עוד ע"י השולמן, כי-אם ע"י הממשלות, הוא יהיה מושל יחידי בשם הממשלות ויהיזק לו צבא חזק, להבניע את נודדי השודדים המשחיתים את הארץ. מפני העצה הזאת נכהל השולמן, ע"כ מהר להסכים להנאים הקודמים של אוסטריא ורוסיא. אך כנראה לא הועיל לו עתה הסכמה, רוסיא דורשת עתה יותר, בעין פשרה בין דרישת אוסטריא ובין זו של אנגליא, כי

המשגיחים על המכס, הממונים מאת אוסטריא ורוסיה, יהיו מעתה גם משגיחים על כל שלטון המדינה בכל אופן יש לחשוב את מדינת מקדון כקרועה מן ממלכת טירקיא ורק שמה נקרא עליה.

על המצפה.

עון אבות על בנים.

ישנו בוויין פרופסור זקן ושמו ד"ר וואהרמונד מזרע היהודים, שאבותיו גאלו אותו בנערותו מ"חפרת מולדתו" והביאוהו במסרת הדת השלפת. המומר הזה חשב כל ימיו, שלא יצא עדיין ידי חובתו לבני חברתו החדשים בטפות המים, שנורקו עליו ורצה להראות אמנותו החזקה לדת החדשה ברדפו כמשממה עזה את אחיו היהודים ועשה עצמו כמאמין בעלילת הדם ועמל להעיר בה שנאה העם האשכנזי נגד היהודים. וואהרמונד הזקן נערץ מכל האנטישמים והקליריקים בעבור זה. והזקן הזה הוליד בן ונס הוא מלומד גדול כאביו, פרופסור למשפטיהכנסיה הקתולית באוניברסיטה באינסברוק. אנטישמי הוא כאביו והנוצרים-סוציאליים העריצוהו והעמידוהו לקנדידט לפרלמנט. אבל בעניני הכנסיה רוח אחרת אתו. באוניברסיטה הורה לתלמידיו את סדר ההתפתחות של משפטי הכנסיה כאופן אחר סאשר יורו הבהנים. המדע והחקירה החפשית קודמים לו למסורה. והנה פגעו בו קנאים. כבר בוכוח ע"ד כבוש האניברסיטאות ע"י הקליריקים בפרלמנט ערכו הנוצרים סוציאליים מלחמה נגד האנטישמי הזה והמלחמה נמשכה והולכת. ביום א' שבוע זה ערכו הקליריקים הפגנות של אכרים נגדו, הלשינו עליו לפני המניסטריום ולפני ציר האפיפיור ולא ינחו עד אשר יבערו אחריו. כן עושים עתה הקנאים הנוצרים גם באשכנז להפילוסוף הקל, להפרופסורים עההארט ושניצלר, וכיער העלים האשכנזים רעש גדול, כצדק, נגד אינקוויזיציא כזאת, האומרת לעצור בעד כל חרות המחשבה, בעד חקירה אמיתית, חפשית ולהחזיק את העם בכערות נצחת. אנחנו רואים כזה כעין פקידה עון אבות על כנים. האב רדף את אחיו היהודים בעד שניו דעותיהם מדעותיו וחפא עליהם עלילת שקר וכן יעשו כני חברתו עתה לבנו, מדה כנגד מדה, ע"פ השטה הזאת עצמה ועיני הזקן רואות ואולי מחו יחשב: אמנם לא טוב לרדוף אדם בעד דעות ומחשבות. — עתה בודאי יבאו נכורי החרות שלנו ויאמרו: ראו "המצפה" סותר את עצמו, הוא רואה קיסם בעיני אחרים ולא קורה בין עיניו. הרי גם "המצפה" רודף באף ובחמה בדרך האינקוויזיציא את בעלי המחשבות החפשיות (שקר הדבר, שאנחנו מחרימים את חרות המחשבה, אבל השמד אינו חרות) אבל כן יאמרו רק הנמחרים, עצלי המחשבה וגם אלה שנוכחו כבר, שהצדק עמנו, אלא שאין לפי כבודם להודות לדברי אחרים, אלה המחזיקים עצמם לבלתי עלולים למעות לעולם, כהאב הקדוש ברומא. אבל הקוראים המהונים, שאינם הולכים כסומים אחרי החגר, יבינו את ההבדל העצום. הנוצרים הנלחמים נגד הקתולות, אף הרדיקלים שברדיקלים, אינם מכיאים בסכנה כלל את קיום העם האשכנזי, אדרבה אלו זנחו האשכנזים את דתם החדשה וחזרו לדת ווטאן, אליל הגרמנים הקדמונים, כמו שיחפצו באמת האשכנזים הקנאים, או היה בזה רק חזק ללאומות האשכנזיות, אבל אלו אפשר היה להעלות על הדעת, שיונחו היהודים את דתם, כמו שיחפצו המיסיונר הרמאי, או בא הקץ גם לעם היהודי. זה אפשר רק לתבוללים, הכופרים בצרך הקיום של העם העברי, והמה עושים כן גם בלי עצת המיסיונרים. וכי אין הכנסיה הקתולית מרויחה כלום בכונדים כאלה — הלא הפרופסור וואהרמונד יוכיח, גם פרידריך דליטצט יוכיח (גם הוא מזרע היהודים; אכיו היה מיסיונר והיא הורם בלי חמלה את האמונה הנוצרית). אבל יהודים לאומיים, הנלחמים כל ימיהם על קיום העם היהודי והחיותו, איך יוכלו באותו זמן לתת ידם למיסיונר, השם לו למטרה להסית את היהודים לשמד ולהכרית כזה כל שארית לעמנו? על זה נאמר: ישראל ואורייתא חד הוא. האין זה מוכן?

אל יפקד מקומנו!

ועד חגיגת חג היובל לכבוד הקיסר בוויין השיג מאת הקיסר רשיון, לערוך תהלוכת מחנה כבוד כאמצע חדש יוני בחוצות עיר הממלכה ובו ישתתפו כ"ד מחנות קמנים, כל אחד יציג מחנה היסטורי מהעתים השונות של מלכות בית הבסבורג. בראש יסע מחנה נישאי הדגלים של כל מדינות אוסטריא ועריהן הראשיות, אחריו מחנה ילדים ואח"כ מחנה מכל עת היסטורית חשובה, כס אחד בתלכשת אותה העת. כסוף יסע מחנה של כל הלאומים השונים היושבים במדינות אוסטריא, כלם בלבושיהם ובאיתותיהם הלאומיים. כמוכן לא יהיה הלאום היהודי בתוכם, ע"פ הכלל המוסכם באוסטריא, שאין לאום יהודי. אבל אחרי שאנו רוצים להוציא מן הלככות את השקר המוסכם הזה ובכל שעת הכשר אנו עומדים להראות כי עודנו חיים ורוצים להתקיים, החובה על החברה הפוליטית שלנו לפנות אל הועד המכין את מחנה הכבוד כדרישה, לצרף אל מחנה הלאומים גם מחנה קמין של יהודים כלבוש לאומי. מהו הלבוש הלאומי שלנו? על זה יכריעו ראשי הועד, עלינו לבחור בין שלש אלה: תלכשת של שבת של יהודי פולן; תלכשת היהודים הספרדים בבסנוניא; תלכשת היהודים הקדמונים, שעודנה נוהגת אצל כל בני עמנו בכל ארצות הכל כיהו"כ"פ ובלילי פסח. בכל אופן נחזין מאד, שישתתף גם העם היהודי בתהלוכה, כי היא תהן את הסך הכל של כל הנמצא באוסטריא ואם יפקד מקומנו אין לך ראייה גדולה מזו, שאין לאום יהודי בעולם. וכן נחזין, שבתוך מחנה החברות חשונות ואגורות ההתנוששות לא יחסרו חברות יהודיות. נצחון בדבר קמין — לכאורה — כזה יכול להביא נצחון בענינים רבי הערך. צריך רק להתפרסם, כי כהוך מחנה הלאומים השונים, שהלכו בתהלוכה הכבוד, נראה גם הלאום היהודי בתלכשתו המיוחד, אז יקל לנו להוציא מלב כאי-כח הממשלה את השפט הקדום ובחקים חדשים יוכלו כאו כחנו לדרוש זכות הלאום היהודי ולחברות סמורנשים את הכרת לאומותם ובשעה ספירת העם לא יקשה לדרוש את רשימת השפה היהודית.

יהודה שטיינברג וי. ברשדסקי.

בשבוע שעבר נועו בדמי ימיהם שני הסופרים העכרים המצוינים האלה, זה כארסה וזה כווארשא. אלה היו ילידי התחיה העברית כרכים בני גילם, אבל מן המוכחרים שבהם. מה קרוב, מה חכיב היה שטיינברג לכל אהר מקוראי דבריו! נפש מרגשת ערה ומעירה היתה בו, גם לכ אבן היה פיושו הכריז יכול לרכך. הוא לא היה צריך לכבש "מכנינים" על מפעליו, כי לא חקה מעולם מעשי אחרים, שאינם לפי מעם היהודי, לא שנה מעמו, לזוף דברי שנועין, כמו שיעשו דבים, הרוצים להיות מודרניים, כי לא כזה את חיי היהודים ולא הורה כמשפט הקרום, כי מה "שלהם" הוא יפה ושלנו מכוער. הוא כתב מתוך לב יהודי אמתי אל לבות יהודים אמתיים והם הכינוהו כלם. נריון של עתון שנמצא בו פיליטון של יהודה שטיינברג, היה שוה בעיני כל יהודי שכעתים. כל קורא מצא בו הגות לבו, כאלו ראה בנכואה מה שכל יהודי הוגה וכרגיש. בן כתב מפעליו הספרותיים. מכל מצב, מכל מקרה, מכל צד וצד שכחיי היהודים ידע שטיינברג להוציא את הקורטוב הפיוטי הנמצא בו ולהרציאו לקוראים יהודים בלשון זהב, שאין דוגמתה. כל קורא נמשך אחריו לאהבה אותו, כמו שהוא אהב את עמו וידעהו בכל פרטיו ודקדוקיו. והיום הוצע הסופר החכיב הזה כקבר כבן ארכעים שנה. מחלת הפרטן תקפתהו, לברלין הכיאוהו לנתחו ולא הועיל. יהודה שטיינברג איננו. — ובאותו שבוע שבק חיים לכל חי גם הסופר העברי הצעיר י' ברשדסקי (יהושע דאָסאָשעוויצקי), כשרון עצום, חי ורענן, שכח ע"פ רוב כשכיל עהוני ילדים. שניהם נלחמו כל ימיהם עם

מחסור ודחקות ולא הספיקו לעשות איזה מפעל קים לעד. כן הוא גורל כל סופרינו. עליהם לבזבו כחותיהם בכתיבת דברים "קמנים", שערכם הוא רק בן יומי, לפי ששכרם בצד, לשבר רעבונם, ויתר עתותיהם עליהם לבלות בעבודות צדדיות, כי שכר הסופרים אינו מספיק. מעם הדבר הוא — נגידה פעם דבר אמת ויתרעם מי שיתרעם — רוב הסופרים לפי ערך הצרך. כל כחור ובחור, השומע תהלתו, כי למד שפה עבר על בדיה, מנסה כחו לכתוב ציורים וספורים ולשלחם אל הרדקציות. ובחיות הכשרונות מצויים אצלנו יותר מאשר אצל כל העמים, יצליח לפעמים איזה בחור ברוב הנסיונות לרכוש לו איזו מומחיות בספרות. והכחורים האלה, הדורשים מכתבתם רק כבוד וכאשר ישאו נשים יחדלו אף לקראו עברית, דוחקים את רגלי הסופרים הטובים המומחים ואינם יכולים להשתכר די צרכם וימונוו בדמי ימיהם ויניחו יתומים עניים. כן שכלנו שני סופרים טובים כיום אחר. שלום לעפרם!

מכתבים מערי המדינה.

קראקא. דומיה בקהלתנו, הכל נרדם, אין מעשה ואין פעולה, מלבד בועדים השונים העוסקים כחשאי. אף התקציב לשנה הנכחית לא נקצב עדיין. אך לא על זה אני מצטער. אבל יש להתרעם, ואלו היה רגש הצבור כבעלי בתונו היה להם למחות ככל עין, על השמטת מנוי רב אב"ד בקהלתנו. זה כמה פעמים שמענו, כי כאשר אך יגמרו התקציב או הבחירות או ימי החפש יהיה המעשה הראשון בחיית הרב. כל אלה נגמרו ונשיא הקהלה — הלך להתרפא. או שמענו הכמחות בפומבי, כי כאשר אך ישוב תהיה כחירת הרב. הנשיא שב בשלום והבחירה נשמטה. זה כמה פעמים שמענו, כי הנציבות בלכוב דוחקה לבחור ברב, כי ע"פ החוק אין לקהלה להיות אפילו ו' חדשים בלי רב ראשי מקיים וגם הפחד עבר בשלום. כשעת כחירות הפרנסים נכחרו גם כוררים לבחירת הרב, אמרנו: עתה הפתר שאלה הרב. אך לא. הביוררים כבר שכחו כי נכחרו והנשיא נסע שוב להתרפא ועתה גם הכמחה אין כידנו. וכן עכרו כבר ארבע שנים וכמשך העת הזאת מנתה קהלת לבוב שני רבנים וקהלתנו עודנה יושבת באלמנותה. איך לא יבושו בעלי הכתים, כי יתעללו בהם, מדוע הם מחשים? לחסידים ולנאורים ישנם רבנים אחרים ולכס אין רב. כשנה הזאת יהיה נחזין לעשות בביהכ"נ איזו חגיגה לכבוד חג היובל של הקיסר ומי זה ידרוש? עד אנה ישמיטו ראשי קהלת את הבחירה? הימתנו עד אשר ירעמו עליהם אצל הנציבות וידרשו ממנה קיום החוק? נקוה שלא יבא לידי כך. בע"כ.

לבוב. נעים ומלבב היה החזון הבלתי נפרץ, שאנה המקרה לנגד עיני כשבוע שעבר בחיותי בעיר הראשית הזאת, הראויה להיות למופת לכל ערי ארצנו כמפעלה לחזק הרבנות האיתודקסית, שכבר אמרנו מטה ידה ואין דורש לנפשה. ובאשר נרעשתי מאד למראה עיני בראותי את כבוד רבני התורה, בי עודנו גדול בלבבות כל מפלגות עמנו, עצור כמלים כל אוכל ואתאר בעד ראייה את אשר ראו עיני. כגלל מסחרי הייתי ביום ג' שבוע שעבר בלבוב. כטרם הגיע המסע, שחכיתי לו, שמעתי המולה גדולה של המון אדם רב לנגד עיני. שאלתי ע"ז ואמרו לי כי יחכו פה לכוא הרב החדש, הגאון ר' משה באב"ד מטרמבובלא, שהתקבל פה לרב שני. כל ראשי הקהל יצאו לקראתו עד קרסנא, לקבל פניו ולברכו. כאשר הקריב המסע נשמע קול גדול מרבבות פיות: יחי הרב! יחי הרב! כאשר קם השאון לדממה נגשו נכבדי העיר וכראשם הג' ר' שמלקא רוקח לכרך את הרב החדש בשם כל הקהלה. ועוד הפעם נשמע קול גדול הרועת גיל של אלפי הנאספים. האורחים ובני לוייה נסעו במרכבות לאט בין מערכות המון אנשים, אשר התיצבו משני עברי הרחובות מכות הנתיות עד בית הרב. בהגיעו אל ביתו באו דבים לכרכו והוא הטיף להם דברי תורה כיד כח הדבור ורב כחמתו, שהוא מצוין בהם כשעה וחצי. תכן דבריו

ענה בנקיון שנים, רחוקים משררה, התפרדו לשני מחנוה. האחד לקח את השם „קונסרוטיביים-דימוקרטיים” והשני נשאר בצורתו הישנה. כל זה אינו ניגע אל היהודים לפי מראית עין, כי הלא אין לנו חלק בהנהגת הארץ ובפוליטיקה; אך באמת נוגעים הדברים עד עמק לבנו ומפה נראה באיפן כהיר את שפלותנו. הצדדים האויבים — החדש והישן — מתנפלים איש על רעהו בכל מיני חרפות וגדופים כנהוג. אך כראש כלם יהלם הדבור המפוצץ: הצד החדש מכור ליהודים, הוא, הוא ימסור את הארץ ביד זעומי-אלקים אלה כגלל הכסף הטמא, אשר לקח מספירות יהודיות. והנה מנהיג הצד החדש הוא ככל אחיו אנטישמי פחות או יותר, ובהיות הממשלה בידו העיק ליהודים כנהוג מאז; ובפורמטתו החדשה הביא גם את רדיפות היהודים, גרושם מן הכפרים וערי השדה, חקים להגבלת זכויותיהם, וכו'. ובכן לא הצאל לנו כל סיבה ממנו וכל הדבית, אשר יפלו עליו בנוגע ליהודים, הן שקר וכזב. בדברים כאלה, בחלופי דעות ומעמדות בפוליטיקה, ככך הורגלנו וכבר יודעים אנחנו, כי אין לקוות הרכה מהם. אך מעצוב ומדאיכ את לבנו הוא, כי הנענו להיות כדור משחק ואת הקלון, אותנו ואת עניינינו יקחו למזכיר עין וכנו, חשוכי לב, שלולי זכות אדם, יטפחו איש על פני מתנגדו ואת שמנו יהנו לשמצה ולקלסלה!

במכתבי הקודם הזכרתי מקרה שבועה „בחוק לישראל”, אשר אלצו את הרב ד"ר נעמידובר לברר, וזה האחרון לא חפץ לעשות זאת, כאמרו, כי הדבר הוא שלא ברה היהדות. ענה יקחו הדברים צורת רדיפה, אשר בזיון מעבר מזה וקנס כסף ויראת ענש יותר חמור מעבר מזה הלויים בה. השופט אשר פקד לסדר את השבועה, הטיל על הרב לשלם חמשים פרנק כסף ענושים; והקמטור, שהוא חכם להרע, יעץ את השופט לענש את הרב כעובר על חקי הארץ ומורד במלכות, ואז יוכל להגלותו מן הארץ. השופט פקד לעת עתה על הרב לבא לפניו ולהגיד לו את סבת מאונו ולקיים אותה כראיות נכוחות, ואם לא, יענשהו כמדובר למעלה. צריך להזכיר, כי השבועות החמורות והסדרים הישנים על פי מנהגי ימי הביניים (אשר היו מוטלים גם על הרומנים ואלצו גם אותם להשבע בבתי הפלחה בחרמות וקללות נוראות) הוסרו על פי חוק לפני חמשים שנה. אך את העול הקשה הזה הסירו רק מעל שכם הרומנים, באופן שכל רומני יהו אף נבזה ובער, נשבע על פי סדר-שבועה קל, ומקבלים ממנו; וליהודים, יהיו מלומדים ועומדים על המעלה הכי גבוהה בתרבות, לא יאמינו להם עד אם לא ישבעו על פי סדר-שבועה אכזרי ומכזה.

בימים האחרונים התעוררה היק"א התומכת את מרבית בתי הספר אשר לקהלות היהודים בארצנו כסבטיים פחות או יותר גדולים, אך בכל אופן אי-מספיקים, ותשלח פקודה נמרצה לכל בתי הספר הנ"ל, להמעיט את זמן הלקח העברי, לשום חתה שלש שעות ביום (כמו שהונהג עד עתה כמרבית בתי הספר אשר במולדוה), שתי שעות. הפקודה הזאת, אשר כוננה להצר צערי העכריה, שאינה פורחה גם כלי זאת בארצנו, הביאה את הנהגות בתי הספר במבוכה גדולה. כי בהיות שבמרבית הערים הקטנות אין קהלות מסודרות ובתי-הספר עומדים רק כנס, בנרבת יחידו סגולה או בהתאמצות ועדים עניים שונים וכתמיכת היק"א, ובערים אשר יש שם קהלות, מספר אנשיהן מספר צדדיהן והמחלקת והקטנות השונות שמונה בהן, ובכן יש גם כן צרך כתמיכת היק"א, למען יתקיימו בתי הספר, אין עצה ואין תבונה להשתחרר מהיק"א או להתרות בה לכל הפחות, כי לא תועזע את המיסד העברי היחיד, שנשאר עוד לנו, ועל הועדים השונים לבוף ראשם ולסכיל; לכל היותר צלחה בקושי דב לועדים אחדים, לדרות את הוצאת הפקודה הזאת אל הפעל לראשיה השנה הכאה.

וכאח לצרה הזאת יראה עתה על אופק שמינו המעוננים חוק חדש, אשר יחק בקרוב נגד בתי הספר

האשכנזי ויודמן, מי שהיה מנהל בית מועצת העיר, ונשבע ללכת כל ימי חייו עם היהודים, כי איננו רואה פה בעד האשכנזים מצב כריא כלי היהודים. — היהודים האמינו בו ובשבועתו ובחרו בו לחבר ועד המדינה. מני אז נשתנו העתים ועמהן גם האשכנזי הלז. העת הוכיחה אותנו לדעת, כי האשכנזי הלז רמנו וכי סממתי היתה רק להתנשא עלינו לקבל מידנו את המנדט, על-כן, כאשר באה העת לבחור כצירי הפרלמנט והוא רצה ג"כ להבחר לא בחרוהו היהודים ונפל. ומני אז, אשר נשבע שבועתו באספת היהודים עד עתה, מה גדלה חליפתו של האשכנזי הזה, מה נשתנתה צורתו! היום הוא הראש והראשון, אשר ידרוש מאת האשכנזים, לעשות חוזה עם הנוצרים הסוציאליים ובוה הוא רואה את הצלחת בני עמו. כך הוא משלם לנו בעד הכטחון, אשר כטחנו בו. העתון האשכנזי הלאומי, אשר נוסד אז ככספנו, נהפך לעתון נוצרי-סוציאלי וכו שופך הוא את כל חמתו על היהודים ענואי נפשו. גם לא לשכות, שמומר יהודי אחד נהן את ידו לפושע הזה, מומר אשר אכזו עורנו חי בסדגורה, והזוג היפה הזה, הוזרר עם העורב, נסו לעשות שמות בישראל. — כשראו האשכנזים-הלאומים המתונים את עבודת האיש הזה, נסו לקחת את הרסן מידו והחלו להוביל את עגלהם מהדרך העקומה לדרך הפשוטה. והיום הם מכתימים שאין להם וליהודים כלום. — לא בעד היהודים וגם לא נגד היהודים, רק בעד עמם", זאת היא הפרולה החדשה, אשר נהחדשה בימים האחרונים. — אכל הזרע, אשר האשכנזי המגונה הלז עם כן-כריתו המימר, זרעו, כטח יעלה ויפרח ויעשה פרוי ואז ליהודים לשכת בחבוק ידים, עליהם לחשוב על העתיד... ואמנם אינם מחשים, הדיר שמרוכר מאסף אספות ומראה לעם את הסכנה המרחפת על ראשם וכי עכשיו באה העת, שיכירו שאין להם על מי להשען רק על כחם לבד וכי כל ישבחו להסתדר ולהתאגד לאגודה אחת חזקה ושלמה. כן נוסע עתה הד"ר שמרוכר בכל שבוע לאיזו עיר טערו המדינה יידרוש גם שם להסתדר, כי מגמתו היא לחבר את היהודים מכל הארץ להסתדרות אחת גדולה. אבל אם עבודתו תעשה פרוי, אם יהודינו יכירו וידעו ללכת עם העת — את זאת יורנו העתיד...

אפרים דופלער.

מכתב מרומניא.

ענה, כאשר כבר כלי צירי הפרלמנט הרומני את עבודתם בהכנה החקים לאכרים, חקים אשר עד הנה עוד לא יצאו אל הפעל יש די זמן לשוב אל העבודה הישנה-החדשה, העבודה המעסקת את הרומנים הישרים כלבותם ככל עת ובכל שעה, והיא — העבודה האנטישמיות. שוב יצאו ובראש חוצות כהות „הלאומיים”, תרבות שוביניסטים נוראים, אוכלי ישראל בכל פה, שוב החלו להציע ולקיים חקים מעיקים על היהודים בכל דבר משלח יד. במסחר, בחרשת המעשה וכו', נגשו להציק ליהודים כלי חמלה חתה חסות החקים, כשם הקונסטיטוציה. אחרי אשר הרימו הסוחרים הרומנים קול וזעות על החוק להנהיג מינופול על כתי היין, חוק, אשר לו הוצא אל הפועל שבר ביום אהר מטה לחמם של אלפי יהודים, ואשר יכול להעיק גם על בעלי בתי היין הרומנים, והחוק לא יצא לפעולות ידים, לא ינח בכל זאת שר-הרבוש ולא ישקוט; חדשים לבקרים ירצו הרצאות כענין הזה וכל ישעו וחפצו הוא לנשל את היהודים, אשר במולדוה יהם כרוכם בעלי בתי היין ככל עיר ועיר, מנחלתם זו חנוהם. לעת עתה רב לנו בחקים המנכילים את מספר היהודים בבתי החרשת ובבתי המסחר, חקים אשר ישליכו רבים מן היהודים בראש כל חוצות, מאפס מעשה.

עוד צרה אחת קמה עלינו בימים האחרונים, מכילי אשר גם נרע שחרה: הקונסרוטיביים היושבים

הוא, כי כל הכבוד הזה לא לו הוא, כי אם לתורה וליהדות, שהוא רק נושא דגלן. רפוטציות רבות באו לקבל פניו מכל בתי הכנסת ובתי המדרש. בשבת דרש הרב בכיהכנ של העיר דרשה ארוכה מלאה תורה וחכמה, שהפיקה רצון רב מכל השומעים. המון אדם רב לוהו לביתו. רב כזה, שכל המעלות הטובות הדרושות לרב בעיר גדולה נמצאות בו, יהיה לתפארת לקהלה לכוב הגדולה. מנדל שפירא — מיעלעץ.

קוקומיה. בישיבת הועד של חברה העזרה ליהודי גליציה, שהיתה ביום 10 מרץ, מענינת היתה הידיעה, שהודיע היו"ר ד"ר לנדא, כי קבל מכתב מוויין, אשר כחפצו של ראש הקהל ד"ר שמרן לוסד הסתדרות כל קהלות היהודים של כל הממלכה בתמונה הסתדרות היהודים אשר באשכנז. העודתה היתה לפקח על אינטרסיהם של היהודים מכל הממלכה. ראש הקלה וזין מבקש, כי ראשי החברה יעשו העמולה, כי יכיוו דלגטים מגליציה ליום היהודים הזה במספר הגון. — בישיבה של מוש"ק 14 מרץ חתה ראשות היועץ הקסרי טר אליהו קרים נהן הרב המגיד ר' יצחק וועבער דין יחשבון מתוצאות מסעו, אשר נסע במלאכות החברה, להחברות הגדולות הקימות, וספר, כי החברה „אליאניץ” הכמיחה לנו עזרתה וקרא את המכתב, אשר כתבה החברה הנזכרת על אדות הדבר הזה להרב הגאון וכו' רכי גדליהו שמעלקים מפרסיסלא. חברה העזרה ליהודים בוויין הציעה, כי החברה לעזרת היהודים בגליציה תהי לה טין סניף וכאופן זה תהן את כל ההוצאות הדרושות, וההכנסות ינתנו על ידה, אבל (מפני טעמים אשר אין לפרסם בפומבי) לא נוכל להסכים לזה. — חברה העזרה אשר כברליץ קראה היכף ככואו שמה אספה ונמרה לשלוח הנה בזמן קצר את אחד מחבריה, לחקור אחר מעמד הדבר כמדירתנו ולהתיעץ ע"ד הצעדים הדרושים והאמצעים להסבת מצב היהודים במדינתנו. אבל מקודם עליה לכוא בדברים את כל החברות כעלות התעודה הזאת בכל הארצות. ומסכמת היא, כי אין לעזור לגליציה בלתי אם כיחד עם החברה לעזרת יהודי גליציה עצמה. — ע"פ הצעת יועץ-לשכת המסחר מר בישל הוסכם לכוא כמז"מ עם לשכת חברה העזרה הווינית בלבוב. — עד עתה נהנו יד להחברה הערים סמטיסלב, פרטיסלא, קלוש, סניאטין, הורודנקא, זלישטשיק, דמביצה, זבליטוב וכו' וכו'. ככל הערים האלה יש להחברה מורשים ויסדו ועדים לתעמולה מטובי העיר. ע. מ.

משטרנוביץ. לאט לאט, אבל כטח, זוחל הנחש הארוך מארבו, לזרוק ארסו עלי אנשים תמימים, עוברי דרך. — המחלה המתדבקה, אשר שמה שמות בכל דארצות, האנטישמיות, המכה הזאת החלה להתקנן גם פה, מי היה מאמין בדבר לפני שנים! בכקובינה, בארץ המכורכת הזו, אשר מצב היהודים בה היה כה כטוח, בה איתן וככל זאת באה? הכאמת באה המכה? את השאלה הזאת יוכלו לשאול רק קצרי ראות, תמימים, אשר לא הסכימו מעודם לראות יותר מאשר לפניהם ולהתנשא ממעל לחיג מכמב, אבל אנשים, אשר להם מח בקדקדם להבין ועינים פקוחות לראות, ראו זאת מכבר; המה ראי, איך החל המעין לנכוע ואיך התפרץ והיה לנהר. — היום כבר נכעה הזרם כחומותנו; החומה כבר פרוצה והזרם מתחזק ומתגבר בכל יום ויום כאין מעצור. עלינו עכשיו רק לחשוב עם העוברת, כשהוא לעצמה ולראיתך על התפתחותה. מי המה מאז ומעולם הנרועים שבאנטישמים? האשכנזים! המיד המה היו בעוכרינו, המיד היינו למשסה בנייהם. המה היו המורים בדבר, כי רק המה הרימו את השנאה אלינו לענין תורה-הגזע. — גם פה האשכנזים הם המראים לנו את שנאתם בתור גמול בעד האחות, אשר היה פה כעולם בינינו וביניהם, הנחש, אשר חבקנו בחיקנו, התהפך לנו לאויב. לפני שנים, לפני בחירת ועד המדינה, היתה פה אספה יהודית גדולה, הד"ר שמראוכר היה ראש ובנהל האספה. לאספה הלזו בא ג"כ

את המציק הקשה הנסוך מטריף, אשר רדה כעריץ קדמון בחיי כל אדם ובגורלו, ביום ההוא התאסף בפעם הראשון בעין צל פרלמנט בוויין, להביע את חפץ העם לפני המושל וביום ההוא הכריז העם ביד חזקה את הממשלה. להחליט כל יושבי הארץ, לעמוד על נפשם נגד הצבא ושריו הגאים. גבור היום הגדול ההוא היה היהודי הרופא אדלף פיישהוף, או לא משלו צוררי ישראל בוויין ואז לא הצטרף יהודי להביא תעודת טבילה, אם הרגיש בנפשו כשרון, להביא תועלת, לכלל הממלכה. כאשר התאסף הפרלמנט הראשון ולא מצא עוז להביע דברו נגד רצון התקפים, נקח העם לפני הפרלמנט ולא ידע מה להחליט, כיצד מתחילים פוליטיקה עממית. אז קם אדלף פיישהוף מתוך החמיו ובדברים נדהבים נאמרים בעוז אבל בנמוס הפיה רוח חיים בעם הצהויני והורם את אשר יעשו ואת אשר ידברו. על כפיס נשאו אז הווינים את היהודי ועשוהו לקצין עליהם, הוא היה מנהיג המרידה ומחולל גורל אוסטריא ועתידיה.

חטא קשה. כאשר נועצו ראשי המפלגות היהודיות בקראקא ע"ד היג'ידיט היהודי לועד המדינה והיהודים הבלתי תלויים לא רצו להסכים לקנידיט ממפלגת הסהל. דרשה זו מאת ראשי הבלתי תלויים, לקרוא בשמות שלשה קנידיטים ותבחר באחד מהם. הבלתי תלויים נקבו בשמות: ד"ר גרוס, ד"ר פריהלינג וד"ר אינג'ן נדא. מפלגת הקהל הסכימה לד"ר פריהלינג. על זה ענה הד"ר גרוס: לא לזה לא אנכי, כי ציוני הוא! — עון קשה מנשוא! הד"ר פריהלינג שבאמת היה ציוני לפנים ורק בהכנסו תחת דגל גרוס זנה מעט את דגל הציונות, יצא ממפלגת הבלתי תלויים והתפטר ממשורת יועץ העיר קראקא. נקוה כי עתה ישוב אלינו. — הבלתי תלויים הראו אמונתם ליהודים גם באספת בעלי בתים, שהיתה בשבוע הזה לתכנית הסתדרות לתועלתם הפוליטי והסוציאלי. הבלתי תלויים באו לפוצץ את האספה, כי יראו פן לא יאבו עוד לבחור בסוציאלי למועצת העיר אלא יבחרו בסוחר מקרבם. הוי הרפה וכלמה!

החלומות שוא ידברו, מורה: למה אתה בוכה? — התלמיד [בכבן]: כי חלמתי שמורי מת. — המורה: העל זה יש לבנות, הוא תראה, כי החלומות שוא ידברו. — התלמיד [בלחש]: ועל זה אני בוכה, כי החלומות שוא ידברו. ת. ג. ב.

משרדה הספרות והמדעים.

העמים העתיקים וישראל.

מאת מתתיהו מיוזש.

(המשך)

מלחמת החשמונאים נגד אנטיוכוס אסיפנס לא היתה כלל מלחמת המרד המאוכן נגד התרבות, כי אם מלחמת האחדות נגד הרבוי, מלחמת ההתקדמות הדתית נגד ההתפוררות הילדותית הפוקיתאיסטית. אחר נצחונם לא נסו החשמונאים כלל להציב חומה עוצרת בעד השפעת בני אירופה. שאיפות אנטיוכוס פגשו בהתנגדות; אבל לו גם לא היה ישראל צביר מגובש ומוצק בדעותיו כמו שבאמת היה אז, גם אז לא היה נסל להוציא לפעל התבוללות גמורה בהמועט היווני. אנטיוכוס לא הסתפק בזה, שרוב יושבי ירושלים ושאר הערים הגדולות היו מתיינים, הוא בקשו, שאף יושבי הערים הקטנות והכפרים יפשוטו בבת אחת במצות המלך את דתם ועמם מעל עצמם וילבשו צורה יונית. נסיון כזה לא היה עולה אף בממלכתו העקית של אנטיוכוס בסוריא. כמה מעטה היתה במציאות השפעת יון על סוריא, נובל לדאות מזה, שבסוף הימים העתיקים, כשנפסק היחס עם ארצות המערב, נשמעו בזמן קצר כל הקולוניסטים היונים כתוך הארמים העקרים, שלא נשתנו במאומה, ובימות הכליפים, היתה הרן עוד העיר היחידה, שדברו בה יונית. כן היה גם בארצות אחרות. כשנלכדה מצרים ע"י הערבים, היה רק החלק העשרים של כל יושבי הארץ מדבר יונית. וזו אחרי ממשלה ארוכה של התלמים ואחר שנשיג תרבותי גדול, שהיה מתרכזו באלכסנדריה. רק השטח העליון קבל בכל ארצות כנזח את דגשון והדת הזורה. העם הערש

העשירו. שפת הלמוד בביהם שם צריכה להיות העברית לא מתוך נקודת מבט ציוני, אלא שאי אפשר להנהיג שפה אחרת, כי היהודים הבאים משלשת חלקי התבל לאי מדברים בשפות שונות, ושפת עבר איננה שפה מתה באי. זאת כבר הכירו הממשלות. הדואר האוסטרי מפרסם הכר גם בשפת עבר. הדואר הטורקי מוציא קרטות נדפסות עברית. בבה"ם אשר במושבות אין ללמוד רק עברית וטורקית, כי הילדים הלומדים שפה אירפית יוצאים אח"כ מן הארץ. נהוג ליסד בירושלים בייס טכני גבוה, כי תממשלה הטורקית צריכה לאיזויריים ולבוננים ולה ניהא יותר יהודים מנוצרים.

מוזי' כסף. בדברצין באונג'רן נשפטו ששה יהודים על עון זיוף כסף. משפטם נחרץ למאסר קשה משנה עד חמש שנים.

יהודים בצבא אמריקה. מאפס עבודה יסתפחו יהודים רבים באמריקה בחיל הצבא. כחמשים פרוצנט של הקוהים לצבא בניוירוק עתה הם יהודים מרוסיא ורובם עבדו בצבא רוסיא והיו גם במלחמה. שרי הצבא מאספים אותם ברצון, אף שאינם יודעים אף מלה משפת אנגליא.

כנסת ישראל. זהו שם הסתדרות היהודים ההרדים ברוסיא, שנוסדה בוויילנא. להבר את כל היהודים הנאמנים לדתם. לעזור איש את אהו לא רק עזרה רוחנית, כי אם גם המרית. בראש ההסתדרות עומד הרב'ר היום אשר גרוזיני סקי מויץ בוויילנא.

המיריון יעקב ושיף בירושלם. ספרנו מר מנדל קרמר מירושלים כותב לנו: בנרגד הוטף פה נכבדתי להתקבל מאת הנדיב הגדול הידוע יעקב ושיף מניוירוק בתור סופר "ההשקפה" והמצפה. השר קבלנו כהכה רבה ורבי עמי אשכנזית: הפעם — אמר מר ושיף — באתי ירושלים בלא כינה. זה שבועות אחרים אני מתעכב במצרים ובמקרה סרתי לימים אחרים, לראות את המקומות ההביכים לנו כי, בפעם אחרת אבוא הנה, להתמחה זמן ארוך, לבקר את המושבות ולדרוש עיד ישוב היהודים בפלשתנה. כפי דעתי לא טוב הדבר, שיהודי רוסיא מרבים עתה לבא הנה, כי אין לע"ע להם משהייד להתפרנס פה. טוב יותר שילכו לאמריקה, שם מתפרנסים עתה ששים רבוא יהודים מרוסיא. מר ושיף שאלני, אם נמצא בירושלם ועד עזרה כללי לעניים, הגדתי לו: ביש ועד כללי לקהלת האשכנזים, שבראשה עומד הרה"ג הישיש מו"ה שמואל סלאנט וגם ועד כללי לעדת הספרדים, שבראשה עומד הרה"ג מו"ה אליהו פניויר מ"מ החכם בשי והבנקיר ולראו והם עומדים גם בראש עניני הצדקה. מר ושיף שאלני במה אפשר להטיב את מצב היהודים העניים פה שמצבם נורא מאד? עניתיו כי העצה האחת היא ליסד פה בתי הרשה גדולים ובתי מלאכה ומסחר וביס טובים, אז ימצאו אלפי נפשות מחיתם. ושיף הודה לי והודיעני, כי בקר את ביה"ם ובתי החסד ובתי התפלה, כמדומני שבכלל השאירה ירושלם עליו רושם טוב ויש לקוות כי ישוב הלום כדבריו, להוציא אל הפעל מחשבתו הטובה לטוב עניי ארצנו. מר ושיף יאשתו בקרו את כל ביה"ם פה וגני הילדים ובתי הנזק האמנות "בצלאל" ואת הרבנים. בכל מקום נדב נדבות הגונות לב"ב מוסדות הצדקה פה. סכום הנדבות עולה ליותר משלשים אלף פרנקי בכ"ח אדיר יצאו מר ושיף יאשתו מפה, לשוב הרך יפו כארצו.

גם את "בצלאל" ספק הנדיב בנרבה של אלף מרק בתור הכר מיסד. ברכה רבה הביא הנדיב לב"ב מוסדות החסד ובכלל להמון העניים המתפרנסים בדחק גדול. גם לעדת התימנים נתן חמשים ל"ש (כאלפים ומאתים בתר).

— מנהג ישן היה פה, שהרכו היהודים רק פעם אחת בשנה להתפלל על קברי מלכי בית דוד — בחג השבועות. — בשבוע הזה נתפרסמו מודעות, כי מעתה יהיו שערי עיר ציון, מקום קברי המלכים, פתוחים בכל עריה והיהודים יוכלו לבא להתפלל שם בכל הרש. בערב ריח אדר ב' כבר התפללו שם מהל גדול של יהודים.

לפני ששים שנה, בשנה הזאת, אשר בה יהונו כ"ב יושבי אוסטריא את שנת מלאות ששים שנה למלוכת הקיסר הישיש, יעלה ביהוד על לב זכר יום י"ג מרץ ש"פ שנת 1848 בטרם עלה הקיסר פרנץ יוסף על כסאו. מעשי היום ההוא ישארו לנצח בדברי ימי אוסטריא. ביום ההוא הצליחו יושבי וויין בפעם הראשונה להטיב מעלדיהם עול עריצים ולחרים דגל ההרות של האורחים. כל מה שהשיגו עמי אוסטריא במשך ששים שנה עד פתיחת הפרלמנט הראשון של בהירו כל העם, בלי הגדל מעמדות ויהוס, בשנה שעברה קשור ביום י"ג מרץ של שנת הזכרון 1848 כעין בשרשיה כנזח במקורה. ביום ההוא הורידו יושבי וויין

העברים מצד הממשלה. לפני איזו שנים הציע שר ההשכלה הצעה, אשר במעט קבדה הקף חקה, והיא היתה ערוכה נגד בתי הספר העברים בעריצות שאין כמיה, ובמעט הושם אז מחנק להם. אך מפלגת הממשלה נפלה פהאום והשר ירד מגדולתו ויפל גם החוק אל תהום הנשיה. עתה שב אותו השר ויעל על זכרוננו את הענין ההוא והנה מבין עתה את הוצאה הגזרה הזאת לפעולה. אם תקום, או הלקה הקולטורה העברית ברומיא טכה אנישה מאר. א ב ר ה כ.

מקורב ומרחוק.

שונות. בפאריו פשט השלחני מורים נאלע רנל לנשויו וי"ב מיריון נשקעו אצלו, הכר כסף אצילים. בפרם נגלה קשר הרש נגד המלך, גדולי המדינה, נציבים, נסיכים וגם בני משפחתו בקשו להורירו מכסאו. כלם נתפשו. — בהיות מלך ספרד כברצלונא התפוצצו במבות אחרות, שהנהו להמתו, אבל נמלט כצפור מפה. — ועד המדינה החדש בקרואציא נפתח בהרופים וגדופים כלפי הנציב החדש, שהמימו המדיארים בארץ ומהרה נסגר לזמן בלתי קבוע. — בכורפסט עשו הסוציאליים דמנסטרציות בעד הנהגת זכות בחירות כלליות ושבת. — באנגליא מרינישים מסחר בכליוי סהבות, ששם הגילים לעשות מהם בנדים חדשים. כי גם בארצות אחרות התהילו לעסוק בתהית המתים זו. — ברית המסחר בין אוסטריא-אונגארן ובין סרביא נחתם בימים האלה משני הצדדים. הכנסות בהמות מסרביא תעמוד מעתה בתנאים קשים לטובת מגדלי מקנה פה וכן הוצאת פרי ההרשה לרעת בעלי החרשת. — דסנסוך חיינא ויפן בא הקיץ, כי חיינא החזירה את האניה הנלקחה ושלמה בעד בלי הנשק שהיו בה. — ברפובליקה של הקנגרים על האי האיטי בין איי אמריקה צרצה מרידה נגד הממשלה וזו ממיטה באכזריות כל מתנגדיה. עשרות אנשים כבר נהרגו. — יושבי מארוקא וגם הוולג'ן החדש הפיד נלאו במלחמתם עם הצרפתים והם מבקשים שרום. — ממשלת צרפת הציעה בפרלמנט חוק סליחה לכל מי שחטא נגד חקי הרפוס. האספות, שביתת יוסא, שביתת פועלים וכדומה. — ברומניא התעוררה שוב תנועה בין האכרים, בעלי האחוות מסרבים להתנהג את האכרים ע"פ הווק החדש והאכרים ממאנים לעבוד אצלה. אם יעמדו בעלי האחוות על דעתם יבוא הסנסוך גם לירי שפיכות דמים.

*

סנסוך ציוני וויין, מוויין כותב לנו סופרנו מר אב"ו, כי בכה קובלנה, שהגיש עורך העתון "נייע נאציאנאל צייטונג" דיר ש. ר. לאנדא על עורך הארגן הציוני, יודישע צייטונג" בדבר פניעה בכבודו ההרים הפרוקורטר את הגיון האהרון של "היודישע צייטונג", בדיקה קשה עשה הדיר לנדא בבית המערכת והדבר יכא לפני ביד של משבעים.

כלשינות. מפלשטין הסמוכה לסמבור מודיענו מר א. יורה, כי לפני שבועות אחרים בא שמה להשתקע איש צעיר מלומד, יהודי נאמן, ושמו נרשון פרעהליך, שיש לו תעודה בתור דקטור ההימיה, באין שם רופא שמש גם בתור רופא חולים וגם הצליח בכמה מקרים להפא חולים באופן נפלא. היהודים אמרו, כי ממש נסים נעשים עיי ידו, חורים שריה קבר נדף מהם הישיב לתהיה באמצעים פשוטים וזולים עניים רפא חנם. הדבר היה דע בעיני הרופא הנוצרי בסטאר רוסול והוא עם אשה יהודית יוטא ביבער הלשינו עליו בב"ד ונעניש במאסר קשה לארבעה חדשים ומיד נאסר בבית האסירים, כל העדים, אף נוצרים, העידו שאין להם מה להתרעם עליו, כי אופן רפואתו לא הביא שום נזק לאיש ולא דרש כלל כסף. כל העיר מצטערה על הנקי הנספה, שהשאיר בביתו אשה ור' ילדים.

נסגרו שערים. ע"פ דוגמת מעשי פרוסיא סגרו עתה גם האוניברסיטאות באשכנז הדרומית שעריהן בעד יהודי רוסיא. אמנם אין הגזירה בפירוש נגד יהודים סתם, אבל רוסיא אינם צריכים לבא לחו"ל, הבאים הם יהודים ואותם יהפצו למנוע.

התפתחות אי. הדיר פאל נתן משנה ראש החברה "עזרה" של יהודי אשכנז מברלין, הגיד במנאמו איזה רשע עשה ערני מסעו בארצות המירה. הוא מצא התקדמות במקצעות רבים. המסחר התפתח יותר מן המלאכה, גם קצת מענפי עבודת הארמה יפרחו. נוטעי תפוחי זהב

הנני מברך בזמננו את אחי היקר מר בעריש הכהן וכלתו מ' שרה שפרינצא לחתונתם. מז"ט לכל המשפחה!

שאלו שמעון הכהן בערטרם — קראקא.

הנני מברך כחבה את ידידי מר מרדכי צבי ריינהאלד לחתונתו עם מרת פריידא בת מר צבי קרענעל מאנטויערפען.

יוסף מאיר וואקסשטאק — קראקא.

אביע מעמקי לבי בזמננו למר מאיר לויטמאן מטרנוברג לכאו בקשר החתון את אחותי מ' שרה, מז"ט להוריו היקרים!

יוסף ראטשטיין — קולבשובא.

כרנשי כבוד הנני מברך את ש"ב מרת מלכה שיזיל לארוסה עם הסופר העברי מר מתתיהו מייזש. מז"ט להוריה. נ. שיזיל קוסוב.

כרנשי ששון אקרא מקרב לבי מז"ט לארוס אחותי מרת רכורה עם מר יצחק אייזענברוך מססוב. מז"ט להורי היקרים! יצחק וויניצער—פאדלופצע. כמז"ט לאחי היקר ר' יוסף גלדוואג ולאמי היקרה, לחתונת כהם הבכירה מ' פעסיא עכ"ג מר זוסיא מרגלית. ליפא גלדוואג — זכראנא.

כרנשי גיל ואהבה אביע מעמק לבי כמז"ט לש"ב מר זיידע ניישטעטער לחתונתו עם מ' מאנצי פעלאכער. מז"ט להוריהם.

יעקב קאמיעל — פרסכורג.

את רעם וידידם מר ישעיה לעוו מברכים כמז"ט לארוסו משה קארנרייך ומרדכי גאלדפינער מרדמישל. ח' תקות ציון" בניגליניצה מברכה את ראש החברה מר אלימלך פרייד לחתונתו עם מ' פעסיא פיידערער ממלוסמע כמז"ט.

כרנשי אהבה אביע כמז"ט לכ"ד מר אייזיק גרינשלאג לארוסו עם מ' הלנא וואלפאנא.

חיים גרינשלאג — רודול.

עצוב מאד על מות אכיו של מורי ורבי מר שחכ וואלקאווסקי הנני משתתף בצעד משפחתו. יהושע לעווענישטיין.

מודעה רבה לאורייתא.

הנני להודיע כזה לכל אחב"י, כי הוצאתי לאור מחדש את הספר היקר לחם ושמלה על הלכות נדה מכליה ומקואות מאת מו"ח זקני הנאון המפורסם מהר"ר שלמה גאנצפריעד זצ"ל וכבר הסכימו על החכור הזה מכן הנה"ג מסאנדן ומהר"ם א"ש זצ"ל והיא חיבור הפלא ופלא נחוש מאד לכל כר אורין מנדול ועד קטן כנודע. ונתקבל הס' הזה לכל גדולי הדור, ועתה נדפס ב"ה כהכללה ההדור ויפוי על ניר יפה ואותיות גדולות וכל רואה זאת מצוה לפרסם — מי שירצה להשיגו ישלח לי סך 2 קראנען 50 העללער ויקבלנו חפשי על הב"ד משולם פייש ווייס.

Weisz Fülöp Magyar Lapos

האנקורז.

ראשי הקהלה בעיר טארנאו (גאליציען) מבקשים כער עדה ישראל חזן.

החפץ בהמשרה הזאת צריך להוכיח:

- (א) כי מספר שנותיו הוא בין שלשים וארבעים שנה;
  - (ב) כי יתנהג כדרך הישר;
  - (ג) וכי יש לו ידיעה ברורה במוזיקה ויבין ללמד את משוררים (קצר אכריכטען אונד דעריניערען).
- מכתבי בקשה בצירוף התעודות צריך לשלוח עד יום 1 אפריל 1908 פראנקא על יד ראש העדה החתום משה.

שבר שנתו של החזן יהי 2400 כתרם, מלבד הבנסות הכלת קבועות; המשוררים יקובו מאת ראש העדה ונס שכרם ישלמו הם.

החזן יקובל אחר זמרת הפראבע, כאשר ימצא חן בעיני השומעים:

הוצאת הדרך נשיב אך להחזן שיקובל; טארנאו דעם 3 מערץ 1908
Der Vorstand der israelit. Cultusgemeinde
JOSEF MASCHLER

רכים להיום, שכלם יגיעו להביי את יוצר העולם. הדת הלא אינה מנין מיוחד לישראל, בשנתנה, בקש ה' גם לתתה לנכרים, כשנגלה ה' ליתן תורה לישראל לא דישראל כלבד נגדה אלא לכל האומות וה' החזירה על כד אומה ולשון (ע"ז ב'): וכל דבור ודבור, שיצא מפי ה' נחלק לע' לשון (שבת פ"ח:), ואף משה לא כתב את התורה עברית בלבד, אלא בע' לשון (סוטה ל"ב). יפה מצלצל המדרש: "נתנה תורה דימוס פרהסיא, שאלו נתנה בא"י היו או"ה אומרים אין להם חלק בה, לכן נתנה תורה ד"פ וכל הרוצה לקבל יבא ויקבל (מכלתא י"ט ב'). אמנם ירושכים, א"י הן מרכזי הדת היהודית, אבל זאת היא יותר חבת מולדת, כי אפי' שפחה כנענית הדרה בא"י מוכסח לה שהיא בת עה"ב (כתובות ק"א). ואפי' נכרים מחככים את א"י (חולין ס:), אבל בכל זאת לא נתנה תורה בא"י, שלא ליתן פתחון פה לאו"ה כומר: דפי שנתנה בארצו, לפיכך לא קבלנו (מכלתא ב' ב'). התורה אינה לאומית ארצית, אמנם משנבחרה א"י חרלו כד הארצות להיות כשרות לדברות, (מכלתא י"ב א'). אבל הצמצום מגיע רק לימים שהעמים פונים ערף לדעת ד', אבל ברנע הזה שיבא משיח וכל העמים יעבדו שכם אחד אל אלקי העולם, אז תרחב א"י על כל הארצות וירושלים תגיע עד דמשק (ספרי דברים א'). וגם בימים האלה, שרק א"י כשרה לדברות ורק ישראל עובדים את ה' התנבאו הנביאים גם לאו"ה (ב"ב ט"ו):

היהודים קבלו את התורה. לפי זה ברית ביניהם ובין ה'. הנכרים לא קבלו, לכן גם אין חובה חכה עליהם, לפים כל המצוות, למען ינחלו את העה"ב. אבל אם נכרי עוסק בתורה הרי הוא כבר גדול ככה"ג (סנהדרין נ"ט) והוא כשר. עד אשר לוקחים ממנו גם ספר תורה כתוב כהלכתו (גמ' ט"ה): מקבלים מנכרים נדרים ונרכות (גזיר ס"ב). אמנם שפלים לא קבלו מהם (שפלים פ"א משנה ה'), כי זה הוא מס לאומי, ואין להם נזירות נדר סא). כי זו היא מדרגה יותר רמה כדת ישראל, ועל המקבל עליו נזירות, עליו לקבל בתחלה את דת ישראל. אבל אם עשה נכרי איזו מצוה, או נדוכה כבר מעלתו, ע"ד כבוד אם של נכרי באשקלון (קרושין כ"ה) ספרו בשבחה. צדיקים באו"ה יש להם חלק לעה"ב (תים סנהדרין פ"ג): לא יהיה שריד לבית עשו, רק בעושה מעשה עשו (ע"ז י). איוב היה חסיד באו"ה (ב"ב ט"ו): קיצטנורי הוסי מיבא לחיי העה"ב (ע"ז י"ח). אף שלא סבל עליו ד', כירס גוים שחכאי אלפים ישוכו שאוכח (סנהדרין ק"א) גוים יודעי הנהגה הוא טפוס, שבקשו היהודים לגדל בתוך או"ה. כנוה"ג תושב"א או ירא ה'. לפנים לא דרשו ממנו יותר רק שלא יעבוד ע"ז (ע"ז ס"ד): ובוראי גם שישים ז' מצוות בני נח (סנהדרין נו). או רק ו' (ב"ר פט"ז), מצוות בני נח, הם רק צווי של השכל הכריא, דינים, ברכת השם, ג"ע ש"ד, גזל, אכר מן החי, או גם בלי אכר מן החי. כל הדבק בדת המכעית, מן מולנד עד רוסו יכולים לחתום את שמותיהם על הצוויים האלה. גר תושב אינו שייך עוד לכלל ישראל, אסור להתחתן עמו, אין משאים לו ולא נושאים ממנו (מס' גרים פ"ג). גר תושב אין כו'משום לא תלין, "רעך ולא גר תושב" (ב"מ ס"א). גר תושב אינו יהודי ובכל זאת חלקי בג"ע כמו ישראל. כי הכל לפי המשיש, אפי' על נכרי שורה השכינה לפי מעשיו (תרכ"א רבה פ"ט). זוהי מחשבה כבירה, שום דת מונותאיסטית אינה יודעת אותה, אף לא הנצרות המתהללת ברחביה האופסת את כל העמים, לפיה כל אלה, שאינם מאמינים בכל הדוגמות יהיו צדיקים וישרים, כלם יורדים שאולה. בעדיהם לא נמצא ציור של חסידים או"ה, כל שאינם נצרים הם רשעים ומזומנים לגיהנם. (עיר יבא).

לבל אלה שברכנוי בזמננו הנני משיב בזה את תורתו מעמק לבי.

הנני מברך את ידידי מר מרדכי צבי ריינהאלד כמז"ט לחתונתו. ידידו מ. א. מ.

כרנשי גיל והבה הננו מברכים כמז"ט את ידידנו מר מרדכי צבי ריינהאלד לחתונתו.

הנני מגיש את ברכתי כמז"ט לידידי מר מרדכי צבי ריינהאלד לחתונתו. אליעזר שוואלכ — קראקא.

התמיד בעצמיותו. כמצרים יכולים לנו לראות זאת גם בנוגע להנצרות. לפי המבט הראשון היה נראה, שלכך הפחות הדת המאחדת הו תאחה את הנגורים, אבל גם זאת לא. הפסטים (פני המצרים הפרטונים) סבלו את דת ישוע כצורתה המנופיוזיטית והיונים המצרים כצורתה הנסטורנית.

להפוך את יושבי הכפר לעם חדש, לא נקל הוא. נסיונו של אנטיוכוס היה נסיונו של גבר פזיז. נתן רק להתכאר בזה, שהוא לא ראה בין הסווי והיוני התנגדות גלויה. כשהציבו למשל לכן כפר ארמי את פסילו של זאוס, או גם לו השתחוח, כי מה לו אם שמו בעל או זאוס, מה שאין כן ביהודי. לכן בקש לטוה את שרש ההתנגדות, לעקור את דת ישראל. המסורה יודעת, לא רק כספרי החשמונאים, שמלכות יון גזרה שלא יוזכר שם שמים על פי ישראל (ר"ה י"ח): ואמרה כתבו לכם עק קרן השור שאין לכם חלק באלהי ישראל (וי"ר פ"ג). מה היה מוצא היהודי בעכומוי"ת היונית? לא יותר מאשר נסיגה לאחור, כשערכו להרקולס חג כצור, ושלח הכה"ג המתיון מתנות (ב' חשמ"ד י"ט). אבל מה לו היהודי לבקש בהריקנות הזו של נכור שורף האוכד באהבתו? את שמשון שלו, שנכיכותו היא רק זעיר אנפין מול ההרום היוני, כבר בטל היהודי מזכרונו. "שמשון הלך אחר עיניו נקרו לו הפלשתים שתי עיניו" (סוטה ט"ז). את היוני קשר להרקלס רגש המסורה וגם הפיוט הסיוחד לו: את הסווי או הכנעני האופי השמשי של הרקלס. אחרתו עם בעלסמנון, המיסטריום. אבל איזה יחס היה להיהודי ולהרקלס? לכבוד דיוניזיום, אליל השכורים, אלצו את היהודים ללכת בסך, כהלוכה רתית עם צפירות דפנות (ב' חשמ"ד י"ז), וזו היתה ההתסרמות, שבקשו להביא לא"י נושאי רגל ההללניזמוס! ואולי עוד היו מגיעים היהודים לזה, שאיזה נבל כמו תמיסון, אהובי של אנטיוכוס כום השני, יחשוב את עצמו לאלוה ונדולי המלכות יקריבו לו קרבנות, בעוד שהוא ישב בתור הרקלס סרוח על כסות עם עוד ארי על שכמו, ואולי עוד היו היהודים עורכים חגים, כונים מזבחות. חוצבים פסילים לכבוד איזה עלם יפה אהובו של הרריאנוס, אולי עוד היו עולים היהודים למדרגה זו, להעריץ את הקיסרים הרומים כאלים? וכל זאת היתה מביאה להתחברות עם העולם הכללי עשית שלום עם אנטיוכוס וחברתו.

אפילו לו באמת היה אנטיוכוס רוצה להכניס ל"א תרבות יונית והיהודים היו מתנגדים לה, גם אז אין לחשוב התנגדות כזו לתנועה אנטייקולטורית. רומי היתה מיטיה מכנה חלול, נכוב, כלי איזה נרעין, כלי מהות ובכל זאת, גם היא לא מיד ולא בלי התנגדות פתחה שעריה בעד ההללני. עשיות אחרות שנים לפני התחולל אנטיוכוס בא"י, היתה כרומי מחלפת עצומה בין קטו ובין הסציפיונים ע"ד רוח יון, ע"ד הכנסת תרבותה החמרתית. קטו נלחם באמת בכל האמצעים האפשריים נגדה וכאשר נעשה בשנת 184 לפני ספה"ג צנזור, צוה להרוס אף כל הכתים, שנבנו כאופן יוני. הוא דאח בהכנסת רוח יון גם הכנסת הפריצות והשתחררות מכל מוסר, יציאה לחפש מכל עבותות המדות, יון של הרודונים, תרבות יונית של ימוני ההללניסטים, אינה עוד תרבותו של פריקלס, אינה עוד האמנה הגדולה, שיצרה את הטרגיסים הגדולים, את ההוגים הענקיים, יון המאוחרת היא הסמבול של קולטורה שכבר עברה את פתגתה, של קולטורה המחלשת את האדם, הנוטפת בשחיתותה את חוט הישרדה, המסירה את כל משען מוסרי מדרכה. המובילה את האדם עד איני דייוראזימוס אנרח. המתיון כירושלים התחילאת ממשלתו, כנזיקת כלי ביהמ"ק ושפיכות דמים (א' חשמ"א כ"ד), כנתוק מוסרות המוסר (ב' חשמ"ד ר', סנהדרין מ"ז), כמקולקלים שבנכרים, בקשו לעשות. הגמנוזיון התגוששות עלמים ערוטים, שאף רומי מאנה לקבכה, מצאו לנחוש כבונן כירושלים, אף שתוצאותיה היו מיכרחות להתנגד למנהגי ישראל הפרטונים (א' חשמ"א י"ד).

את דת ישראל בקשו הסוויים לבטל והנסיון היה לריק. ככחות מרוטשפשים, כמרץ מחודש שב היהודי להזירה היסטורית. הוא מצדו בקש מעתה לבטל גם את העכומוי"ת של הנכרים. כי מדוע רק הוא בעצמו יכיר את אלקי השמים, הלא כל כ"א שוים וה' הוא אלקי כל העולם, הלא הוא בעצמו. אמנם בימים חביקות, צפה כבר ימים

בית מסחר הספרים של
אברהם ראבינזאהן בסטאניסלוי
 ממציא לכל דורש כל ספרי "תושיה",
 "אחיאסף", "האור", "מוריה", "בנה",
 "אזראעליש" מווילנא, "אביב", כל מיני
 ספרי חנוך ולמוד חדשים וגם
 ישנים, ספרי השכלה החדשים
 כיבולותיקה עברית 200 ספרים
 בעד המקח הנמוך 80 כתרם, כל מיני
 ביבולותיקות לילדים, לבני הנעורים
 ביבולותיקה נצנים, פרחים, בכורים
 כל ספרי זרנון. ספורים, רומנים
 וחזיונות הכל במקח השווה. ווערטער-
 בוך אשכנזית — עברית מאת ד"ר מרגל
 במחיר הנמוך. חברות, כתי ספר, לביב-
 ליותיקות מקבלים רבט הגון. קטלוג מפורט
 וגם כללי ישלח לכל דורש חנם.

האדרסה:
 Abr. Robinsohn, Buchhandlung
 Stanislau.

!! AUSVERKAUF !!
 4 Paar Schuhe um 7 Kronen.
 Durch Ankauf enormer Quantitäten in
 Schuhwaren werden nur durch kurze
 Zeit um **Spottpreis** abgegeben 2 Paar
 Herren- und 2 Paar Damen-Schnür-
 schuhe mit stark genageltem kräfti-
 gem Lederboden, mit extrafeinem Leder-
 besatz, hocheleg. neuester Façon
 und stark. Grasse nach om. oder Nr.
 Alle 4 Paar kosten blos 7 Kronen.
 Versandt per Postnachnahme. Umtausch
 gestattet, auch Geld anstandslos
 retour. — „Schuh-Exporthaus,
 Krakau“ Postfach 95.

מהות המוסר
 [מאת ישראל סירקיס]
 המחבר העברי הזה סלל דרך חדשה
 כפילוסופיה והוא מגלה תעלומות חכמה
 במסתרי נפש האדם. הוא חיפש כל רזי
 הסבות, שגרמו את הדעות המוסכמות
 בתורת המוסר של סדר החברה. הוא
 מהפך את כל השקרים המוסכמים ומעמידם
 על אמתם, קורא לכל כלל אנושי בשמו
 האמתי ומראה מקורו. המחבר הוא פילוסוף
 עמקן ובכ"ז בעל סגנון פשוט ומוכן לכל.
 ככל פרק ופרק הוא מגלה המון אמתיות
 מפליאות ומחכימות. ספר כזה לא נכתב
 בתוכנו זה מאות בשנים. הממכר באוסט-
 ריא נמסר ל"המצפה".
 מחירו 1.40 כתרם עם פרטא ע"י
 האדמיניסטרציה של "המצפה".

HOTEL SPATZ
Krakau.
 רען געעהרטען יודישען קיפלייטען דער
 פראווינג בעעהרע איד מיד מיין אללג.
 בעלעבטע ניי רענאווירטע רעסמאראציאן
 אים אייגענעם הויזע, עקע רער באזיע-
 ציארט אונד מעטהנאסע צו עמפפעהלען.
 אים ועלבען הויזע האכע איד מיר אויך
 איין מיט אללעס קאמפארט איינסעשטאמ-
 מעטעס האַמעל איינגעריכטעט. איינערסט
 שמאקהאפטע שפייזען בהכלית הכשרות
 אללערליי כיערע, ועממליכע בעקוועט-
 ליכקייטען, בילליגע פרייזע.
רוסישער טהעע
 פאן 4 בני 10 קראָנען פער קילאָ ביאָ
Apermann, Brody
 Postfach 25.

ספרי למוד שר הפירמא הישנה
A. FAUST, KRAKAU
נְמָרָא לְמַתְחִילִים. (בו כלולים כל דרכי הנמרא מן הקל אל החמור,
 על ידו יתפתח שכל הנער, להתרגל ולהבין
 בהווית דאבני ורבא. עם באור רחב, שעל ידו יהיה נעזר התלמיד להבין דברי
 הנמרא. ונוסף בו מלון תלמודי זארגאני, המכאר מלים תלמודיים קשים
 הנמצאים בספר הזה ע"פ א"ב. מחירו 1.30 כתרם.)
נְמָרָא לְתַלְמִידִים. (בו כלולים דברי הנמרא היותר מפולפלים,
 למען יתחדד שכל הנער, להבין את הענינים
 היותר נשגבים. הנמרא לתלמידים הוא עם פירש"י בשלמות, וגם בו נוסף
 מלון תלמודי זארגאני, כנ"ל. 1.45 כתרם.)
סוּגֵית הַנְמָרָא. עם פירש"י ותוספות, בו יבואו סוגיות שלמות,
 הבנויות על יסוד משא ומתן פלפולי, נועד לנערים.
 שכבר יש להם ידיעה ממשית להבין סוגיא שלימה בכל מקצועות הש"ס. בסופו
 נרפס קובץ חדשים והוא ילקוט חרש מגרולי מפרשי הש"ס אנשי השם, לחדד
 בהם את שכל הנער. מחירו 2 כתרם. אחרי אשר יגמר התלמיד את ג' ספרים
 האלה, יכול לילך לבטח דרכו, בלמדו בעצמו במסכתות הש"ס בלי עזר המורה.
 ככל ג' האלה ישנם גם פרקי אגדה, בהם נכללו מדות, מוסר ודינים, בכדי
 שיקלוט הנער הלומד את המאור שבתורה.
 כל אלה נערכו ונסדרו על ידי: **יעקב גאלדמאן איש פינסק.**
 הממכר הראשי הוא אצל **א. פויסט בקראקא.** — למוכרי ספרים רבט.

Die besten und billigsten Uhren liefert
KESSLER'S EXPORTHAUS, KRAKAU.

Prima Ankeruhr s. poss. Kette	K	2.—
Remontoiruhr	"	3.—
Roskopf Patentuhr	"	4.—
Mit Doppelmantel	"	6.80.
Schwarzstahl-Remontoiruhr, offen	"	4.—
Schweizer System Roskopf-Patentuhr	"	5.—
Registrierte Adler-Roskopf-Remontoiruhr	"	7.—
Echte Silber-Remontoiruhr, »Gloria«-Werk	"	8.40.
Doppelmantel-Metalltula-Remontoiruhr	"	10.50.
Echte Silber-Remontoiruhr, System Roskopf-Patent	"	11.—
Mit Doppelmantel	"	13.50.
Konkurrenzwecker	"	2.90.
Doppelglockenwecker (2 Glocken)	"	3.80.

Für jede Uhr wird streng realle, 3-jährige, schriftliche Garantie geleistet.
 Postversandt per Nachnahme oder Vorausbezahlung.
KEIN RISIKO! UMTAUSCH GESTATTET ODER GELD RETOUR!
 Alljährlich werden von mir mehr als 50.000 Stück Uhren zur grössten
 Zufriedenheit meiner P. T. Kunden versandt.

Frachtvergütung
auf alle Sendungen von und nach Ungarn
 wird durch das Speditions-Bureau **IGNATZ STERMANN**
 (Bohördlich bewilligtes und protokollirtes Frachtbrief-Revi-
 sions-Bureau) Budapest, V., Váci-körut 74. auf Grund der
 Frachtbriefe erwirkt.
 Es sollen daher alle Frachtbriefe **ab 1. März 1907 angefangen**
 sofort an diese Firma abgesendet werden.

שמע ישראל!
 אצלנו אתרוגים מגניני שבמושבות בארץ ישראל, שהם האתרוגים
 המיוחרים בכשרותם שבכל העולם, העומדים תחת השגחת הרב הגאון
 הצדיק המפורסם רבי אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א אב"ד ריפו
 והמושבות הוב"א.
 למסר את כספכם לנכרים בעד אתרוגים מורבבים ופסולים כידוע לכל
 העולם, שאסור לכוך עליהם.
 נא מי מהסוחרים להראות בעובדות גלויות, כי נמצאים בעולם עוד
 אתרוגים כשרים מבלעדי אתרוגי אגודתנו "פרי עץ הדר".
 ידוע לכל, כי אתרוגנו הנם גם יפים ומהודרים עד להפליא ונמכרים
 באותו המחיר של האתרוגים הנכרים.
 ואת על לבכם, כי ע"י העמל הזה יכולים להתקים חמשת אלפים
 משפחות מישראל על אדמת ישראל על יגיע כפם.
 נא מאתנו את החוברות וההעודות מגאוני וגרולי ארץ ישראל, שנשלח
 חנם לכל דורש ותוכחו כאמתת רבוינו.
אגודת "פרי עץ הדר"
 מבעלי הנגים של האתרוגים הכשרים ממושבות אחינו בארץ ישראל.
 Gesellschaft »Pri Ez Hadar«, Jaffa, Palästina.

מברא מונה
 תורה. נביאים וכתובים כהפקה מהודרת
 יצא לאור הספר הראשון:
שיר השירים
 זה הקבץ היקר, המכיל: שירי נושאים, שירי
 רועים, שירי מחול, שירי אביב, שירי חתונה,
 שירי משפחה וכו', ששרו אבותינו על
 אדמתנו. — זה האוצר הנחמד כגני ספרותנו
 הקדמונה, שנעשה על ידי הסידור השירי,
 הגדת הנוסח וכו' מבואר כל צרכו לכל יודע
 עברית — ראוי הוא, לפי ערכו הרם ולפי
 חיצוניותו היפה מאד (מצויר). שיקשט כל בית
 יהודי.
 הספר, הנרפס הדר, מהויק 4 1/2 גלויני דפי
 כפורטט גרול.
 מחירו 50 ק. ועם המשלוח באחריות 65 ק.
 אפשר להשיגו בכל ב"מ הספרים. בווארשא
 ע"י "אחיאסף", או אצל המחבר לפי אדרס זה
Sch. Lewin, Warschau, Ogrodowa 8
 (Russland).

מכתבים ללמד
 ערכת לי שיטה שלמה ומסוימה
 להורות תלמידים את השפה העברית
 מרחוק עפ"י מכתבים. המתלמידים יוכלו
 לרכוש להם את השפה על נקלה ולבוא
 בה לידי שלמות בכל מקצועותיה, בדקדוק,
 בכתיבה, בקריאה ובדבור. פרוסקט
 הגם. מכתב לדונמא כתר אחד כמקאות.
שבה וואלקאוסקי
Krakau, Miodowa 9.

מורה עברי
 היודע ללמד עברית בעברית כשכר
 160—140 כתר לחדש ומורה שני כנ"ל
 בשכר 120—100 כתר לחדש יביקש
 לאחת מערי המדינה. רפלקמנטים יגישו
 בקשותיהם אלינו במכתב כפול על ידי
 מערכת "המצפה".

זיכערע לעבענסעקזיסטענזי
 איזט רוך איבערנאהטע איינעס פאכריקס
 אונטערנעהמענס אין קראקוי אהנע קאנ-
 קורענץ אין עסטרייך, צו עררייכען דורך
 דאמיצילענדערונג יעצט גינסמיגע געלע-
 גענהוימ. קאפיטאל נור אייניגע טויזענד
 גולדען ערפארדערליך. רעפלעקטאנטען
 וואלען זיך אן דיא רעדאקציאן דיעזעס
 בלאטעס אונטער N. S. ווענערען.

Avis für Reisende Kaufleute!
 בית תבשיל כשר, על צד היותר טוב
 אצל מהו' **יעקב ליב פינקאס**
 וויען II. ליליענברוננאסע 9.
 גוטע קיכע, רעלע בעדיענונג, ציווילע
 פרייזע.
 תעודה על בשרות מהרב הגאון וכו'
 מהו' שי' פייסט נ"י רב דשיפושול.
 שבה קדש ויירד קיין געלד גענאמען
 אינר ניכט פריש געקאכט.

נבקש מורה עברי

להורות נ"ל הלמידים את השפה העברית עם תלמוד בבלי ונמוקי ונס הנמיר עמם פולנית ואשכנזית בכך מקצועותיהן. המובשר ומוכן לקבל עליו המשרה הנ"ל יבאר הנאיו ומשבורתו ויפנה אל

Josef Krieger, Mikolajów a. Dniestr.

כשר לפסח גאנזע-פעטמ

ראהעם אונר געקאכטנס פערזענדעט מעגליך פרישעס

Juda Zins in Husiatyn (Galizien).

פרייזע אונר הכשרים מהרשנים הגאונים מבערזאן, מפרעמיסלא ומסמרי זענדע אויף פערלאנגען.

יין טוב ושמור לחג הפסח.

בבית מסחר היין שלי פה קראקא ברייטע-גאסע נומר 10 או אלמע ווייכפענגאסע 67 נמצאים בשנה הזאת יינות ושליוואזיימין כמינים שונים, ישן ושמור וגם טוב מאד, כולל ובמקח השובה וכל הבא אלי לקנות בודאי ישבע רצון ויהנה בחג המצות כרב ריצוח.

יעקב וואלד.

זרגון ולשוו-עבר

(למי משניהם היתרון)

ס'ר הנהיפתור את השאלה האקטואלית פ"ו מופתים הכסורים ומדעיים, ולדוכרי-עברית יהיה ענין רב לענות בו. ראוי איפוא ישל איש יהודי יקנה, כי לאומי-מדעי הוא במלוא המובן. מהירו כתר ועשר אנורות (1 K 10 h) וישולח הפשו.

ההשיגו אצל המחבר והמ"ל:

M. J. HEILMANN
Podgórze, Józefinska 24.
גם אצל מוכר הספרים המפורסם:
E. Fortgang, Kaschau, (Ungarn).

כשר לפסח

שומן צערעם

הוא שומן הצמחים היחיד הנכבש בארץ הזאת מאגוזי כוכוס בפבריה שלנו.

בומי היוקר יערכשו כשומן צערעם כי הוא כולל ואינו גרוע כשימן אחר. כל המלאכה, מן כבישת גרעיני האגוזים עד העטיפה והמשלות, עומדת תחת השגחה רתית מעולה ויש ערוכה נאמנה במעשה השומן על רשותו בפסח. כי

שומן הצערעם

שלני נעשה תחת השגחת הה"ג ר' שמחה פרענקעל מפארנורזע.

Georg Schicht A. G. Aussig a. E.

ERSTES SPECIAL-HAUS von ECHTEN GRAMOPHONE-PHONOGRAPHE

Engros & Endetail

JOSEF WECHSLER

KRAKAU und WARSCHAU

in Krakau, Grodzgasse 71.

ריעזיגע אויסוואהל פאן וירושען אונר העברעאישען לאטטען. — עכטער קאנצערט-גראמאפאן מיט די מארקע „שרייבענדער ענגעל“ זאמטט 10 פלאטטען נור 35 פלאקין. ניעמאנד זאל רייעזע כעסטע געלעגענהייט פערזיימען פרייזקוראנטע עט הויפטפערזייכניססע אויב פער-לאנגען גראטים אונר פראנקא.

כח דהתרא עדיף!

כל החפץ לגלה, הזקן בהרר ורא באסור יקנה ממני את אבק-הגליה החדש

EXCELLENT

בשמו בן הוא, טיב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלות הזקן ברגעים אחרים עצהו"מ. הורא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ח הבריות. מחיר תבה אחת בתר וחצי. שהי תבות שני בתרים וחצי. ע"י נאכ-נאמע לא ישולח באנגליה.

היי וניי:

MOSES KATZ

10 Little Pearl str. London E.

מדון אשכנזי-עברי

Deutsch-hebräisches Wörterbuch
von Dr. M. Margel.

הנני מהכבד בזה להודיע, כי הוצאתי הקומיסייה ע"ה מזוני מיד המ"ל ל. קליין והתחתי שמקחו היה מקודם 20 בתר אפשר להשיגו רק אצרי מהיום והלאה במחיר 12 בתרים; אינני שולח מליני לשום אדם בזקופה (נאכנאמע) וצריך כל דורש לשלוח את המחיר מראש על פי האדרסה:

Rabbiner Dr. M. Margel
Požega (Slavonien).

— ימ"ס הנחה דגונה. —

עכט פאפאון אייד וויסאצתי טהעע

כשר לפסח

אין ארגינאל 1/4, 1/8, 1/16 פונד פאקטעטען בהשגחה נאמנים ובהסכמת בדיק במאסקווא. המחיר בן 150 פל. עד 5 פל. פרי פונד, אויך לאזער טהעע מוכחר כשר לפסח בן 2.25 עד 4 פל. פרי קילא. הלוק בין סארטע לסארטע 25 ציל, הן על השקולים פרי קילא ה. על ההכושים רוסס. פרי פאונד. — גם קאפעס מוכחרים ידועים כשרים לפסח בן 1-2 פל. פרי פונד. קאפעע בלתי שרוף בן 1.15-1.50 פל. פרייזקוראנט גראטים

Moskauer Theefiliale für Oestr. Ungarn
Jonatan Birnbaum
(Sohn des Juda Birnbaum)
Krakau, Miodowagasse Nr.

מצות לפסח

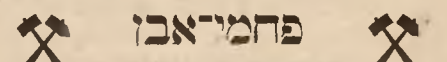
פרימא קוואריטעט לעפערט די זייט 30 יאהרען אינטער שטרענג ארי-טהאדאקס ראבינישער אויפזיכט אלבעקאמט אינר בעסטערנאכערטעסטע מצות-בעקעריי מיט מאטארען-בעטרייב דעם

Alois Reiss

Ung. Brod, (Mähren).

צו ביליגען פרייזען.

שפעציאליטעט, ברוינגעבאקענע אונר אייער-מצות. — נור רעכטצייטיג איינלאנ-זענדע אויפטרעגע ווערען בעריקויכטיגט

מסכראת אשר בפריסת משה
D. Goldstein, Oświęcim.

ערשטע קראקיער טיט עלעקטרי-שער קראפט בעטרייעבענע כשרה כשרה

דאמפף-זעלכווארעך

פאבריק

טיט דען בעסטען סאָרדענסטען מאשינען. ערצייגט שענע פרימא סאלאמי וועראנעזער, ברוסט שיג-קען, קרענוויירסמעל א. ו. ו. פער-זעהען טיט הכשר של הכיר"צ דפה. עמפֿיעהלט צו

בילדינסטען פרייזען.

אויף פערלאנגען ווירד פרייז-קוראנטע עט הכשר איינגעשיקט.

Emanuel Glaser
KRAKAU, Bożego-Ciała 8.

Wyd.: Naftali Hof. S. M. Lazer.
Odpowiedzialny Redaktor: S. M. Lazer.
Drukiem S. L. Deutschera w Podgórzu

דיא פיליאלע דער קאזי. קענ. פרוויליג. גאליצישען אהציען-היפאטהעהענבאנק

אין קראקווא, רינגפלאטין (עקע דער ברידערנאססע)

האט איינע

פארשוס-האססע

(אייננאנג פאן דער ברידערנאססע) ערעפלאנעט.

דיוערבע נעוואהרט אנליהען גענען רעווערס, זיקצאהלבאר אין וואָבענטריכען, מאָנאטריכען אָדער פֿיערטעליאָהריכען ראַטען.

לייהט אויך געלד אויף ווערטפאפיערע זאויי אייה זילבער גאלד אונר עדעלשטיינע.